Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

Серло

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ЕРА, 9 сентябрь, 1976 шу. • № 110 (5621). • Мах 2 кап.

ДОАГОРА КХОМ БЕ, IАНГА КИЙЧЛЕ

Иттлагlча пятилетка хьалхарча шера планаш а социалистически декхараш а толамца кхоачашдар дуккагlча даькъе тийша да промышленни предприятеш, организацеш доагорца, электрически йlовхалеи энергеца lалашъярах, доагора-энергетически ресурсаех кхомбарах, уж lанна кийчъярах. Хlанз хьатlаэттай уж балхаш чакхдаьха довла деза ха. Цхьабакъда, дуккхача масалаша хьагойт 1975—1976 шера гуйран-lан замалахь болх бара дувлийта хинна гlалаташ кердача сезонагlа ца нийсдалийтара а доагора-энергетически ресурсашта кхомбара режим чlоагlъяра хьакъехьара КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советеи соцам кхоачашбара а сихха даиза даргдоацар республика дуккхача промышленни предприятеша тесса леладелга.

Из бахьанце республика халкъа боахама ритмично болх бе вlаштlехьдаланзар, дуккха моттигаш хилар промышленноста, юрта боахама, культурно-бытовой объекташта, къаьстта городашка Грознеи Гудермесеи йолчарна эшшача боарам тlа газ, электричество, йlовхал ца лоаттаеш. Хlаьта а промышленнии транспортнии предприятей дуккхача кулгалхоша цох йоагlаш йола выводаш яьяц. Доагора, электроэнергеиа, йlовхала кхомбара оттаяь дукхагlа йола организационно-технически мероприятеш моттийтара оттаяь я, цар lалашдац планал совгlа мехкдаьтта продукташ йоахилга, доагора-энергетически ресурсаех кхетамца пайда эцилга. Масала, мехкдаьттаца хьайоагlача газах 88 процент яр мара гlулакхага дlаяхийтац «Грознефта» объединене, из дlаихача шерашка хинначул а кlезигагlа да. Грозненски газ чакхйоахача заводе хlанз а йизза караерзаяьяц производственни мощносташ. Из бахьан долаш вlаштlехьдалац планага хьежжа цlена а дика а газ чакхъяккха, дукха бедал йоаю.

Дуккхача предприятешка лира къовсам лоаттабац деррнгача тайпарча доагора, йlовхалеи электрически энерге кхомбара тlехьа. Доагор дlаахийтара технически ларда тlа оттаяь нормаш яц дукхагlа йолча предприятешка, цхьан агрегата мел газ йоагаю хьагойташ йола учет лелаяц.

Цу деррнгех а шоай тайпара пайда эц цхьаболча кулгалхоша. Цар газа йоккхагlйола лимиташ а йоахаш шоаш из кхояра кеп уьттаю. Дукхагlча даькъе из бахьан долаш укх шера хьалхарча ялх бетта газа шоашта еннача ерригача лимитех пайда эцанзар 54 предприяте. Цу юкъа ялх предприяте планал дукхагlа дlаяхийтар 13 миллион киловатт-сахьат гаргга электроэнерги. Массаза а яхар санна йоагlачул дукхагlа йlовхала энерги дlаухийт А. Шерипова цlерагlча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе. Алхха укх шера цига нормал совгlа дlаяхийтай 89 эзар гигакалори йlовхал. Иштта дукха йlовхал зехьа йоаю «Грознефтеоргсинтез», «Чечено-Ингушстройматериалы», «Грознефть» объединеней, кхачан промышленноста Министерства предприятей доалахьарча йlовхала трассашка.

Къахьегамхой депутатий моттигерча Совсташа доаггlар хьа ца дехар бахьан долаш республика городашкеи поселкашкеи йоккхий а лелаеш пайданегlа йола я котельни установкаш кlезига хьалъю. Цудухьа алхха цхьан городе Грозне я тайп-тайпарча ведомствай доалахьара 120 совгlа эlамига котельни, Цул совгlа, нах бахача цlеношка, административнии производственнии зданешка арахьара температура теркал а ца еш цхьан боарамагlа лоаттаю йlовхал. Ара йlайха яр аьнна кlезигъяц из сезон бокъонца чакхъяллалца. Хlаьта резервни йlовхала системаш ца хиларо вlаштlехьдалийтац чlоаггlа шелъеннача хана газ дукхагlа хилийта. 80 процент совгlа газ йоагаеча йоккхача 18 предприяте яц цу тайпара системаш.

Дукха кхоачамбоацараш да «Чечинггаз» производственни управлене балха юкъе. Цун кулгалхоша йоаггlавенни управлене балха юкъе... Цун кулгалхоша йоаггlача тайпара йоакхо яц республика халкъа боахам, Грозне баха нах газаца lалашбара, кlезига моттигаш хилац паччахьалкхен планови дисциплина телхаеш. «Грозэнерго» районни энергетически управлене а «Энергосбыто» а лерттlа тlахьожам лоаттабац электрически йlовхалеи энерги дlаахийтара.

Шелал тlаотта йисар дукха ха еце а парте горкомаша, райкомаша, къахьегамхой депутатий моттигерча Советаша, халкъа тlахьожама органаша боаггlача бесса теркам тlабахийтац промышленноста, транспорта, бувзама предприятеш, гlишлошъю организацеш, совхозаш, колхозаш, культурно-бытовойи коммунальнии объекташ lанна болх бе кийчъяра, из лоархlаме гlулакх тесси дитача кулгалхошкара доаггlар хьадехац, ледара тlахьожам лоаттабу ханнахьа доагор lалашдара, эшача боарамагlа электроэнерги, газ хилийтара, деррнгача тайпай доагора кхомбара.

Уж дешаш даим шоай теркама юкъмоттиге лоаттаде деза промышленноста, транспорта, гlишлошъеча организацей партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша. Цар еррига коллективаш оарцагlъяха еза доагора-энергетически ресурсашта кхомбара оттаяь задаиеш кхоачаш а тlехкхоачаш я яра.

Укх гаргтача хана а массанахьа а дерриrа низаш тlадахийта деза гуйран-lан замалахьа боаррамагlа болх бара республика халкъа боахама еррига предприятеш кийчъяьяхара.

Болгаре паргlатон Ди

(ГРОЗНЕ ХИННА ТОРЖЕСТВЕННИ СОБРАНИ)

Селхан Грозне Пролетбата цlерагlча клубе хилар Болгаре социалистически революци хинна 32 шу дизара хетаяь торжественни собрани. Цига гулбеннабар партийни, советски, общественни организацей викалаш, вийцига гlишлош еча болх бу болгараш.

Торжественни собрани хьаелл горисполкома председатела заместитела **К. И. Ивченкос.**

Болгаре социалистически революци хинна 32 шу дизарах доклад йир парте Грозненски горкома секретара **К. С. Салтаханова.**

Цул тlехьагlа къамаьл де дош делар болгарски гlишлош еча группа начальника заместитела декхараш ханна кхоачашдеш волча **В. С. Богдановна.**

Цо дийцар болгарски советски халкъашта юкъерча денгара денга чlоагlлуш доагlача доттагlалах, вай мехкаша коммунизмага долхаш беча наькъах.

Болгаре кортамукъален цlей даькъала дийцар Сунженски района «Победа» колхоза председатела **Р. Г. Лихолитова.** Болгарски доттагlашта совгlата В. И. Ленина бюст елар цо.

Торжественни собране доакъашхоша болгаро-советски доттагlала общества центральни правленега дахьийта моаршала письмо тlаийцар.

Болгарски халкъа цlейна хетаяьча торжественна собране гулбеннарашта хьекхар «Хурглолча вахара духьа» яха художественни фильм.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕН КЪАХЬЕГАМХОША ЧIОАГIА ДЕГАШ УРАОТТАДЕШ, ХЬИНАР АЙДЕШ ДОЛА ХIАМА САННА МОГАДЕШ ТIАИЙЦАР КПСС ЦК ГЕНЕРАЛЬНИ СЕКРЕТАРА НОВКЪОСТА Л. И. БРЕЖНЕВА АЛМА-АТЕ ПАРТИЙНО-БОЛХАМА АКТИВЕ ДАЬ КЪАМАЬЛ.

ПАРТЕ ЙОАКХОНО НИЗ ТЕЛ

КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева Казахстана столице хиннача партийно-боахама активе даьча къамаьло керда низ беннаб тхона — юрта боахама къахьегамхошта, хьувкъам сихагlея ца бойташи чуийца баккхара.

Хоьш ма-хиллара, тха совхоза керттера лостам коартолаш лелаелга ба Цудухьа хlара шера дукхагlа уж кхее гlерт тхо. Дуккьал укх шера 550 гектара тlара коартолаш чуэца езаш ба звеноцlара болхлой. Декхараш доккхий да. Юкъера лаьрхlача хlара гектара тlара 120 центнер коартолаш чуэца езаш я совхоз. Хlаьта цхьайолча звеноша дош деннад гектара тlара чубахьа хьувкъам 140—150 центнер хилийта, аьнна.

Са звенос лелаеш 48 гектар коартолаш я. Агротехника еррига бокъонаш лерттlа кхоачашъеш де мел деза балхаш ханнахьа чакхдахарах хьувкъам бlарг хьесташ ба тха. Массехк ди да тхо коартолаш чуэца доладенна. Планагlа 100 центнер йолаш хlара гектара тlара 150—155 центнер коартолаш чуэц оаха.

Коартолаш хьагулъеча белгалбаьнна къахьегаш ба са звеноцара болхлой Гагнева, Кациева, кхыбараш. Царех хlаране шоай ден норма 140—150 процент кхоачашъю.

Планал дукха а дуккагlа коартолаш чуякь Социалистически Къахьегама Турпала Алботачиев Артагlа, Угурчиев lамирхана, Аушев Юсупа кулгаллеча звеноша.

Парте еча йоакхонна гlулакхаца жоп а луш, сихен ца йойташ коартолаш чуийца яхара оарцагlдаьннад тхо.

И. ГАГИЕВ,
Назрановски района «Экажевский» совхоза коартолаш лелаеча звенон звеньевой.

◆

ХЬИНАР ЛАЬГIДЕРГДАЦ

Дег тlара къоабалдеш тlаийцар тха совхоза къахьегамхоша КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева Казахстана партийно - боахама актива совещане даь къамаьл. Совхоза партийни организаце боахама къахьегамхошта юкъе шерра социалистически яхь йоаржаяьй Даьхенга ма-могга дукхагlа ялат, хьайбай продукци, сом, баьцадаараш дохкара.

Нов. Л. И. Брежнева къамаьлага ладувгlаш вагlаш дукха пайдане уйлаш, указанеш дlаяэйир аз. Тха боахама специалисташа дика кхетаду ялат юртбоахама продукцена юкъе корта болга. Цудухьа цар хьалхарча аргlанна къахьегамхой низаш тlадерзаду цун хьувкъам лакхбара. Шаккха ца хиннача тайпара дика хилар тха укх шера кlа. План 24,5 центнер йолча метта хlара гектара тlара 36 центнер йоаккхаш чуийцар оаха из культура.

Шоллагlа оаха даим терко еш дола дакъа да хьайбай боахам. Укхаза а во дац тха хьайбаш леладерашта карагlдувлараш. 153 процент кхоачашъяьй оаха паччахьалкхенга дулх доххара планаш, укх денош кхоачашъяьяьннай шура йохкара шера план а. Хlанз планал совгlа йола продукци дlачулуш ба хьайбаш леладераш.

Ялатаи хьайбай продукценен ниісса соми баьцадаараши эш къахьегамхой истола тlа. Хlаьта тха совхоз уж кхедара специализаци еш я. Кхоана кхоачашъяь довла дага ца тхо сом чуэцара план. Дlахо бутт бовлица оаха чуэцаргбар планал совгlа хургба.

М. КУЗНЕЦОВ,
Грозненски района «Пригородный» совхоза директор.

ДАЬХЕН АМБАРАШКА — 6000 ТОНН ХЬАЖКIАШ!

Иштта да Урус-Мартановски района къахьегамхоша тlаийца декхараш

ШЕКО ЯЦ ДОШ КХОАЧАЩДЕРГХИЛАРАХ

Соахкарчул дукхагlа — 3329 гектара тlа дlайийра укх шера хьажкlаш тха района кхаш леладераша. Хlанз хьийкъа латтача цу культурана бlарахьежача дог гlоздоал. Боарамагlа листа, лакха, низ болаш латт хьажкlаш еррига районе. Дукха къахьега деза уж чуэцаш. Цхьабакъда хьувкъам цlева, сиха чуэцара еррига тхоэй торонаш оарцагlйоахаргья оаха — района юрта боахьма къахьегамхоша.

План 28 центнер йолаш хlара гектара тlара 40 центнерал кlезигагlа йоацаш фуъалъяьха хьажкlаш чуя лаьрхlад района кхаш леладераша. Хlаьта лаьрхlар кхоачашде йиш йолаш а ба. Района дукхагlдолча боахамашка чуэца йолаяьй хьажкlаш. Из культура чуэца йолаяле лаьрххlа кийчо йир. Иштта, дика тоаяь дlаоттайир еррига техника, хьажкlаш чуэцара планаш оттайир хlара совхозе. Уж механизатораш та дlайовзийташ, хlаьта социалистически яхьа условеш ювцаш собранеш чакхъяьхар.

Хьажкlаш чуэцара лаьрххlа отрядаш вlащагlъехкай. Цу отрядашка я 53 комбайн, автомашинаш, лафеташ тlехьатайса дела трактораш. Хьувкъам чуэцача юкъа тlахьожам лоаттабергболаш лаьрххlа штаб вlашагlъеллай. Цу штаба керте латт райисполкома председатель Л. Миназов.

Хьажкlаш чуэца новкъостал дара, комбайнаш тlа, машинаш тlа, хьатташка болх бара района тайп-тайпарча учреждешкара 200 коммунист, 70 комсомолец вахийтав совхозашка. Хьатташка ялат мел дика цlенду, лораду хьожаш хургья коммунистий 15 группа.

Хlара совхозе вlаштlехьъяьккхай дlа-хьа кхухьаргйола гойтара агитаци. Цига хургья «Молнеш», «Къахьегама листокаш», «Социалистически яхьа бюллетенеш». Цар новкъостал да къахьегамхошта дувцаргда дlадахача дийнахьа баьча балхах, социалистически яхьа хьалхалаттарех, балха тlехьабусарех. Социалистически яхьа итог хlара дийнахьа ергья. Дикагlболча механизаторашта карара кара цу Цlе вымпелаш, ахчан премеш тергья. Цар сийна боахамий керттерча усадьбашка Цlе байракхаш айергья.

Хьувкъам кулга цlена боацача нахах лорабара къаьстта теркам тlабахийтаб районе. Хьажкlаш чуэцача хlара кхай йисте, ялат дlаккхухьача новкъа, хьатташка го йиш я пхьарсех цlе позвкаш йийкка лела нах. Уж ба хьувкъам лорабе оарцагlбаьха халкъа тlахьожама контролераш, юрта Советий депутаташ, «Комсомольски прожектора» викалаш.

Йоагlа йоакхо яьй хьувкъам чуэцаш боахкача наьха балха хьалаш вlаштlехьдахара. Еха техника тоаеш хlара боахаме «техничкаш» лел, доагор кхай тlа йоллаше а чудотт тракторашта, Делкъийга кхай тlа бlайха кхача дlахьу хьажкlаш чуэцаш боахкача наха.

Кубанций патриотически болам хьал а лаьца, укх шера паччахьалкхенна 6000 тонн хьажкlаш дlаяла дош деннад района кхаш леладераша. Хlаьта цар шоаш денна дош кхоачащдергхиларах шеко а яц са.

Б. НИКАЕВ,
Урус-Мартановски района юрта боахама производственни управлене начальник.

ХЬАЖКIАШ ДИКА ХЬИЙКЪАЙ

Хlанз ялата шоллагlа хьувкъам — хьажкlаш чуэца йолаяьй Урус-Мартановски района «Красноармейский» совхоза механизатораша. Кадыров Хьусена кулгаллеча цхьоалагlчеи Габаев lарбис кулгаллеча комсомольско - кагирхой шоллагlчеи механизированни отрядашка 965 гектара тlа кхейир из культура, цунах 700 гектара тlа — ялата лаьрхlа.

Ала деза, совхозе хьажкlаш дlайийна кхаш хий дуллаш доацилга. Цудухьа планагlа хlара гектара тlара 28 центнер фуалъяьха хьажкlаш чуийцача боалаш бар совхоза кхаш леладераш Цхьабакъда цар хlара гектара тlара 30 центнер фуалъяьха хьажкlаш чуя социалистически декхар тlаийцар Шоаш денна дош кхоачашдар духьа шерра къовсам боаржабир Хьажкlий хьувкъам алсамбаккха йиш хулийта еррига торонаш оарцагlъяьхар. Из бахьан долаш боарамагlа листа, низ болаш хьалкхийра хьажкlаш. Шоай тороиаш гуш болча мехотрядий къахьегамхоша КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева Краснодарски края кхаш леладерашка дахьийтача письмона жоп луш хlара гектара тlара 35 центнер фуалъяьха хьажкlаш чуя дош делар. Хlаьта хlанз цу культура чуэцаш болча хьувкъамо тешал ду шоллагlа тlаийца лакха социалистически декхар совхоза къахьегамхоша толамца кхоачашдергхиларах.

Цхьоалагlча отряда хьажкlий ахашка да тхо. Совхозе эгара хьалха чуэца йолаяьраш «Вир-42» сортах йола хьажкlаш я. Пхе комбайнаца чуэцаш я укхаза из культура. Сихеи цlенеи чуэц хьажкlаш механизатораш. Комбайнерашта юкъе къаьстта хьинаре болх бу Атиев Шарпуддина, Элеханов Эльбе, цьонача комбайнера кхалсага Израилова Зайнапа. Нормагlа кхаь гектара тlара чуэца езача, дийнахьа юкъера лаьрхlача 4 гектара тlара хьажкlаш чуэц царех хlаране.

Комбайнашкара лафеташца хьажкlаш дlаккхухьаш пхи тракторист ва. Шишша лафет я царех хlаранега. Яьсса лафет комбайна тlехьа а тесс хьажкlех йизар сиха хьатта дlаюг цар. Цигара юха бахкалехьа хьалха яьсса йолаш тlехьатесса хинна лафет дукха хlама ца эшаш хьалъюз. Хьажкlех йизача лафета метта яьссаяр комбайна тlехьа а тессе юха а сиха хьатта болх трактористаш. Иштта, минуг мукъа ха йоацаш кхай тlара хьатта, цигара юха а кхай тlа хьаддаиза микь беш лел трактористаш. Къаьстта сиха болх бе безаш хул комбайнерашкара Атиевгареи Элехановгареи хьатта хьажкlаш дlаккхухьаш лела трактористаш Ибрагимов Махьмади Элимхаджиев Ювсапи. Ди дlадахийтац царех хlаране балха нормаш 120—130 процент кхоачаш ца еш.

Аьта хьажкlий гlадамаш силос йоллача моттиге дlаккхухьаш шийтта шофер ва. Царна юкъе къаьстта дика къахьег Долаков Есе. Балха норма юкъера лаьрхlача 140—150 процент кхоачашъю цо. Дика лоархlабу шоай декхарех кхыбола шофераш а. Хlаьта а силоса аьта хьажкlий гlадамаш тlадотта машина йоацаш касткаста ши-кхо минут йоаккхаш латта безаш хул комбайнераш болх ца беш. Фуд бахьан?

— Хьажкlаш ялата чуэцаш йола бархl комбайн я тха боахаме. Уж ерригаш я кхай тlа болх бе арахьачаа силоса аьта гlадамаш дlаккхахьара 32 машин еза. Ужжал машинаш эшаш хилар белгалдаьккха да хьажкlаш чуэцара совхозе хьалхха оттаяь хиннача плана тlа а. Еррига торонаш оарцагlъявхача хьувкъам чуэпача болх бара тхоай боахамера 12 машин мара хьакъоастае йиш хиланзар. Цудухьа 20 машин «Сельхозтехника» Урус-Мартановски отделенегара еха лаьрхlалар. Цхьабакъда йийхача лургъяц аьнна жоп делар цар. Шоана новкъостал эше хьажкlаш чуэцара комбайнаш а машинаш а йолаш отряд йиттаргья оаха, аьнна тlатехар тlехкьара, — дувц совхоза юрта боахама культураш кхееча цеха агронома Иришханов Султана. — Отряд хьаккхьчай. Из хlанз болх беш я шоллагlча мехотряде. Кхо комбайн я цу отряде. Тоъамболаш я машинаш а. Цхьабакъда цаl да новкъа дар. Тхоай цхьан комбайнаца гектара тlара хьажкlаш чуэцаш дlадохийтачул кхозза дукхагlа ахча дlадала деза оаха Урус-Мартановски МРУ-ра еиача цхьан комбайнаца гектара тlара хьажкlаш чуэцарах. Из тайпа новкъостал дацар тхона ийшар. Цар духхьала машинаш енна хияндаре хlанз транспорт йоацандаь болх ца беш лаьтта тхой кхо комбайн ара а яьккха болх бергбар оаха. Цунца цхьана дуккха кlезигагlа хургдар хьажкlий цхьа центнер кхеярга дlадолар а. Хlанз укх кхай тlа болх беча комбайнашкара аьта гlадамаш дlакхахьара кlезигагlа яле 18 машин эш, хlаьта йолаш яраш шийтта мара яц. Из бахьан долаш кхоабац шофераш комбайнерашта тlехьа.

Совхоза мастерске коа латтача хьажкlаш чуэцача кхаь комбайнага а хьежар тхо. Дика тоаяь моллагlча хана болх дlаболабе кийча йолаш латт уж.

Цхьоалагlча отряда «Вир-42» сортах йола хьажкlаш чуийца болаш латтар механизатораш. 70 гектар я уж цу отряде. Укхазара болх баь баьлча лакхе йийцача сортех йола хьажкlаш чуэца новкъостал де шоллагlча отряде баха лаьрхlад цар.

Цхьа хlама да белгалдаккха дезаш. Виъ сортах я совхозе хьажкlаш, иштта «Вир-42», «Одесская», «Краснодарская», «Днепровская-90». Фу бахьан долаш дlаюв уж тайп-тайпарча сортех? Бахьан кlоарга чулоацам болаш да. Иштта, эгара хьалха «Вир-42» сортех йола хьажкlаш хьувкъ, цул тlехьагlа — «Одесская», тlаккха — «Краснодарская», тlехьара «Днепровская-90». «Вир-42» сортаз йола хьажкlаш чуийца ялалехьа «Одесская» сортах яраш чуэца ха хьатlаотт, тlаккха — «Краснодарская», дlахо — «Днепровская-90». Из опыт балха юкъейоалае еза республика кхыча боахамашка а.

Цхьоалагlча механизированни отряде хlара гектара тlара хlанз юкъера лаьрхlача 30 центнер фуалъяьха хьажкlаш чуэц, шоллагlча отряде — 46 центнер. Хlаьта совхозе гlолла хlара гектара тlара чуэцар 38 центнер я. Из боккха толам ба. Хьажкlаш ткъо дийнахьа чуийца яха лаьрхlад совхоза механизатораша. КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева Алма-Ате партийно-боахама активе даьча къамаьло дог гlоздаьккхача цар дош деннад шоаш лаьрхlар кхоачашдара низ, хьинар кхо ца деш къахьега.

Кхай тlара хьатта болача новкъа кхаь моттиге совхоза халкъа контролерий посташ латт. Кхай тlа lолега хьажкlаш лехьаеш лаьрххlа хьакъоастабаь нах лел. Ала хlама дац, дика вlаштlехьбаьккхаб совхозе хьажкlаш чуэцара болх. Хьинаре къахьег наха а. Цхьабакъда хlанз, техника къаьстта чlоагlа эшача хана, болх бе йиш йоацаш кхо комбайн латташ хилар доккха, ла йиш йоаца кхоачамбоацар да. Из дlадаккхара оарцагlбовла беза Урус-Мартановски района кулгалхой.

М. ХАМАТХАНОВ.

СУРТА ТIА: хьажкlаш чуэцаш я «Красноармейский» совхозе.

М. ПЛИЕВА сурт.

Новкъостага Кириленко Андрей Павловичага

КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето дlайха моаршал а луш даькъала вувц Хьо, Коммунистически партеи Советски паччахьалкхени цlи хеза деятель, Хьа кховзткъе итт шу дузача дийнахьа.

Партийни паччахьалкхени гlулакхашка мел волча хана хьай низ, опыт кхо ца еш коммунизм хьалъяра гlулакха, марксизма - ленинизма сийлахь-йоккхача идеалашта дlалуш хьавоагlа хьо.

Тхона дег тlара лов Хьо, тха веза доттагl, новкъост Андрей Павлович, дуккхача шерашка вахар, могаш маьрша хилар, вай партии советски халкъи бахьан, коммунизм котъяккхара гlулакха дlахо беркате болх беш хилар.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ | **СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ** | **СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ.**

Социалистически Къахьегама Турпалхочоа новкъоста А. П. КИРИЛЕНКОНА Ленина ордени «Марси Гони» яха шоллагlа Дошо седкъеи баларах дола

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Коммунистически партеиеи Советски паччахьалкхеннеи хьалхашка доккхий гlулакхаш карагlдувлларахи ваьча дийнахьа денз кховзткъе итт шу дизарца дувзаденнеи **Ленина** ордени **«Марси Гони» яха шоллагlа Дошо седкъеи** лолба КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС ЦК секретара Социалистически Къахьегама Турпала **Кириленко** Андрей Павловича.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. ПОДГОРНЫЙ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль,
1976 шу, 7 сентябрь.

КПСС Центральни Комитетеи СССР Министрий Советеи

КПСС Центральни Комитетои СССР Министрий Советои «1976 — 1980 шерашка юрта боахама противоэрозионни техника дукхагlа арахецара де дезарий хьакъехьара» соцам тlаийцаб.

Соцам тlа белгалдаьккхад противоэрозионни машинаш дукхагlа хьаярей уж арахецара производственни мощносташ шеръярей духьа тракторнии юртбоахамеи машиностроене Министерствана, машиностроене Министерствана, СССР Министрий Совета хин боахама Паччахьалкхен комитета, Казахски ССР Министрий Совета 1976 — 1980 шерашка мел эш, культиватораш-плоскорезаш, противоэрозионни еза культиваторащ, штанговн культиваторащ, стерновн сеялкащ, саьнаш дола макхаш, кхыйола противоэрозионни машинаш, царна эша запасной оатхалаш арахецилга а, хlаьта цу гlулакха эшаш йола производственни мощносташ хьаелга а lалашдар тlадиллад аьнна.

Тракторнии юртбоахамеи машиностроене Министерствана, СССР еза-йоккхача индустре предприятеш хьалъяра Министерствана, СССР гlишлон Министерствана, Казахски ССР Министрий Совета тlадиллад 1976 — 1980 шерашка противоэрозионни техникана йолча производственни объединене заводашка, «Алтайсельмаш» яхача заводе. Казахски ССР Министрий Совета предприятешка белгалъяь производственни мощносташ хьалъелга, объекташта реконструкци елга, уж болх бе йолайолийтилга, хlаьта иштта цу предприятей болхлошта лаьрхlа нах чубаха цlенош, унахцlено лораяра, просвещене, культурно-бытовой объекташ хьалъелга lалашдар. Цу гlулакхашта дlаяхийта йоаггlаш йола капитальни вложенеш а хьожаяьй.

Станкостроительнии инструментальнии промышленноста Министерстванеи электротехнически промышленноста Министерстванеи тlадиллад 1977 — 1981 шерашка противоэрозионни техника хьаярца ювзаенна йолча предприятешта лаьрхlа тракторнии юртбоахамеи машиностроене Министерствана, юртбоахама техника хьаярца ювзаенна йолча предприятешта лаьрхlа Казахски ССР Министрий Совета кхоачам хилал автоматически линеш, металл тедаш йола станокаш, специальни, кузнечно-прессови, сварочни, электротехнически оборудовани кийчъелга а лоаттаелга а lалашдар.

Тракторнии юртбоахамеи машиностроене Министерствана кердача противоэрозионни машиний конструкцеш кийчъяра задани а оттаяьй, СССР юрта боахама Министерствагеи «Сельхозтехника» Ерригесоюзни объединенегеи цхьана паччахьалкхен испытаней результаташка а хьожаш уж машинаш арахецилга вlаштlехьдаккхара дош къоастаде а аьнна.

СССР юрта боахама Министерствана тlадиллад союзни республикай Министрий Советашцеи тракторнии юртбоахамеи машиностроене Министерствацеи цхьана почвенно-климатически зонашкеи берригача мехка гlолла безотвальни обработка е езаш долча хlамаш дlайийназа лаьттайи, хlаьта иштта цу гlулакха эшаш йолча противоэрозионни техника паркеи боарамаш къоастаделга а халкъбоахама планий проекташта юкъе гlоргйолаш царех йоаггlаш йола предложенеш СССР Госплане дlачулулга а.

КПСС Центральни Комитетои СССР Министрий Советои белгалдаьккхар Казахстана Компарте ЦК-с, Казахски ССР Министрий Совето, РСФСР Министрий Совето, КПСС Алтайски крайкомо тракторнии юртбоахамеи машиностроене Министерствас миха эрози хинна долча лаьтташ тlа болх бара йолча машиний комплексаца мохк lалашбара декхараш кхоачашдара берригa низ тlаберзабергхиларах шоаш тешам бенна хилар а, хlаьта мехка юрта боахам дlахо дегlабоалъбара доккха хlама из хилар а.

БОККХАГIБАРАШКАРА ХЬОКХАМ А ЭЦАШ

Республика къонагIа йолча промышленни предприятеех цаI я мехкдаьтта оборудовани арахеца Грозненски ремонтно-механически завод. Ши-кхо шу мара дац предприяте 25 шу дизара юбилей дездаь. Цхьабакъда ший традицеш хьахиннай цун коллективе. Уж малагIаш я аьлча, уж я безам тIабахийта къахьегар, завода сий лакха лоаттадар, хержа професси, коллектив езаш болхлой къона кадраш хьалкхеяр. Завод йиллача гIоне укхаза къахьегаш бола нах ба керттерча даькъе коллектива из лостам телар. ХIаьта ховш эIамагIаша воккхагIчун сий деча, барт чIоагIа болча дезала гIулакхаш а дика лелаш хилар.

Предприяте ханал дукхха хьалха кхоачашйир иттлагIча пятилетка продукци кийчъяри цунна реализаци яреи хьалхарча шера ялх бетта план. Из бахьан дуккхача социалистически яхье хьалхле яьккхача къонача болхлошта ахчан премеш, мах бола совгIаташ, санаторешка, салоIача цIеношка баха, туристически пикъ бе путевкаш елар.

Къахьегама хьинар лаьгIадалийтац мехкдаьтта оборудовани кийчъераша укх деношка а. БархI бетта план коллективо тIехкхоачашъяьй. ХIанз, социалистически яхье итогаш еш ба заводе. ХIанззе а гуш да шоллагIча цеха коллективо хьалхара моттиг йоаккхаргхилар. Яхьа итогаш еча деррига а теркалду: продукце дикали цун дукхали, кхом бара : режим, къахьегама дисциплина, общественни болх лерттIа лелабар, иштта дIахо.

МоллагIа хьалхашка латта декхар кхоачашдулургдолаш денал долаш я предприяте комсомольски организаци. Из белгалду укх факташа: СССР-и Нохч-ГIалгIай АССР-и хьаь 50 шу дизара сийна яьржа хиннача яхье хьалхара моттиг яккхарах, КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъеча къаьстта дика толамаш дахарах ВЛКСМ ЦК вымпелаш еннай цунна. ХIаьта укх шера КПСС XXV съезда сийна яьржача яхье дика толамаш дахарах районе массанел хьалхагIа комсомольски документаш хувца бокъо елар комсомольски организацена комсомола Ленински райкомо.

Кагирхошта юкъе яьржача яхье хьалхле лелаю метизни участка кагирхой бригадо. Укх шера предприяте «ХIара балха денна — дикалла Знак» яхача девизагIа продукци дикал лакхъяра тIехьа дIайолаяьча социалистически яхье хьинаре дакъа лоац кагирхоша. Шо-шоай говзалаш дика Iомаярал совгIа цар шоашта хьалхашка декхараш увттаду сменни профессеш караерзае, къахьегама дисциплина чIоагIъяра тIехьа къовсам лоаттабе, сайринарча школашка, техникумашка шоай юкъара образовательни политически знаней боарам лакхбе, общественни порядок телхаераашта духьала къовсам лоаттабе, юрта къахьегамхошпара шефски бувзамаш чоагIде. Уж декхараш сийленца кхоачашдеш хьабоагIа комсомольцаш.

Къаьстта дика толамаш доах цу хьакъехьа коммунист Жерков. Александр керте латтача № 1 йолча цеха комсомольцаша. Царех хIарапе къовсам лоаттабу токара, слесара, сверловщика говзалаш караерзаяра. Уж профессеш Iомае, шаьрье царна доккха новкъостал ду къаьнача болхлоша наставникаша Рублев Геннадий Николаевича, Силков Иван Матвеевича, Багащев Увайса, Дарсигов Махьмада. Цар даим хьехам тел кагирхошта, завода традицеш езаш, цар сийдеш уж кхебе гIерт.

Кагирхой гIулакхаш, царна дагадоахкараш дувцаш предприяте партийни организаце секретара Винда Галина Еремеевнас къаьстта дика могабеш дувц комсомольски организацена керте латтача Малышева Таисия Сергеевнах, токарах Хасанов Мухьмадах, технически тIахьожам лоаттабеча Милехина Валях, энергоучастка слесарах Бежанов Игорах. ДикагIа бола производственникаш, общественникаш хиларах тарра, парте членалла дIаэца могабир уж коммунисташа. Къаьст-къаьста дувцаргда вай царех цхьаболчарех.

Шу мара дац инженер-технолог Малышева Тая институт чакхъяьккхачул тIехьагIа заводе балха ена. Кагирхой коллектива езаелар хьайна, хьинар дола, принципиальни йоI из хилар бахьан долаш. Комсомольски декхараш цIаккха ак ца оалаш, шийгара инициатива гойташ кхоачашдора Таяс. Институте Iомадаьр дика накъадаьлар балха тIа. Цулухьа кагирхошв массавар раьза а волаш шоай комсомольски организаце секретаралла хержар из. Хержа декхе а баьнпабац. Хьалхашка латта декхар кхоачашдара кагирхой сарцагIбаха, общественни гIулакхашта уж юкъеоза, цар хьинар айде карагIдоал комсомольски организаце секретара.

ЧIоагIа могавеш вувц Таисия Сергеевнас къона токарь комсомолец Хасанов Мухьмад. Диъ шу да Мухьмад укх предприяте балха вена. Юххьанца токара ученик, тIаккха токарь волаш къахьега волалу из, сайрийнарча школе а ухаш. Ший производственни заданеш тIехкхоачашъярал совгIа хьинаре дакъа лоац Мухьмада общественни вахаре а.

— Цхьаь цаI мероприяти чакхъялац заводе, — йоах комсомола комитета секретара, — из юкъе воацаш. Заводской халкъа дружина командир ва Мухьмад. Заводо лаьрххIа шоашта тийга форма тIа а йийхе рейде арабовл дружинникаш. Цар бийсан рейдаш ю городе, районашка хулача базараш тIа совдегараш лувцаш. Масала, Мухьмада отряд хиннай Шаьларча, Курчалоерча, Урус-Мартанерча базарашка общественни порядкага хьожаш.

Хьинаре новкъостал ду кагирхоша юртарча къахьегамхошта юртбоахама культураш чуэцара. Уж хиннаб новкъостал деш шефство лелаеча Шаьла района «Джалка» совхозе. ХIаьта хIанз Сунженски районча «Ассиновский» совхоза сомий баьцадаараши чуэца новкъостал деш итт саг ва царех.

С. БЕРДОВ.

МОСКВА. «Подшипникови промышленность — халкъа боахама» яха тематически выставка хьайийлай ВДНХ.

Выставке я Ерригсоюзни социалистически яхье котъьинача предприятейи ВДНХ Сийлен доска тIа дIаязъяьча коллективайи экспонаташ.

Цу сакъердамеча экспозицех экспонаташта юкъе я эксплуатационни свойстваш тоаяь йолеи тIехйоккха габариташ йолеи шарикоподшипникаш, Шерра хьахьекха да укхаза шарикоподшипникаш хьаяра технологе кердадараш, хIаьта иштта технически тIахьожама система а.

СУРТА ТIА: выставка стейдашта юххе.

В. СОЗИНОВА сурт. ТАСС фотохроника.

ХАЛОНАШ ЭША А ЕШ

«Промжелдортранс» Аргунски предприяте шу долалуча хана нийсенна халонаш дикка Iеткъар цун экономикана. Из хилар Нохч-ГIалгIай цементни заводо машинаькъахой дIахьа кхахьа безача мовхьаща ма-боагIа Iалаш ца барах. ДуккхагIча даькъе духхьал цулухьа машинаькъахоша укх шера кхоачашъянзар хьалхарча квартала план.

Болх тоа ца бича баргбоалаш бар. Предприяте кулгалхоша общественни организацешца цхьана вIаштIехьъяьхар цу гIулакха тIаерзаяь хоадамболлаш йола мероприятеш. Шоай керттера теркам тIабахийтар цар социалистически яхь кхетамца вIаштIехьъяккхара, керда техника, новатораша кийчъеш йола рационализаторски предложенеш балха юкъекхувлара, болх беча наьха шоай къахьегамцара материальни а моральни а хьаштдараш совдахара.

Цу тайпара гIулакхаш чакхдахарах беркат хьаделарга духха хьежа везанзар. Шоайла социалистически яхье яьннача сменайи машинаькъа участкайи коллективаша мухь дIа-хьа бахьара шоллагIча квартала план 104,6 процент кхоачашйир. ЛийрхIачул совгIа 20 эзар тонн мухь дIа-хьа бихьар цар. ХIаьта мухь тIаботтареи тIера Iобаккхареи балхий план а 115,2 процент кхоачашйир.

Машинаькъахоша а хьаллаьцаб «ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизагIа къахьегарах бола Грознерча химикий болам. ХIара дийнахьа сменаша, участкаша баьча балха итогаш яро торо ду кхоачамбоацараш дIадахара теркам тIааххийта. Цул совгIа яхьа экрана тIа хьалхле лелаераш белгалбарах совдувл болхлой къахьегама хьинар.

Укх тIеххьарча хана яхье хьалхле дIа ца хецаш хьайоагIа В. Андросовас кулгалду смена. Цу сменерча машиниста В. Шулик, В. Драмарецке, диспетчера А. Садулаева, кхыбараша хадданза тIехкхоачашъю шоай сменни заданеш. Дукха ха йоацаш хьалха латтача смена коллективана елар 300 сом ахчан преми.

«Цементная» яхача станце иштта дика къахьег М. Дадаева кулгалдеча сменерча болхлоша. Укхаза къаьстта дукха теркам тIаухийт балха дикал лакха хилийтара. Шовй декхараш цIена кхоачашдарца белгалбаьннаб машинист А. Шовхалов, грузчик М. Межнев, мухь тIаботтараи тIера Iобаккхараи балхий мастер А. Атабаев.

Предприятерча специалисташа балха юкъекхувл керда техника. Дукха ха йоацаш болата наькъашка арабаьлар ТЭ-3 яха эрганьккха конструкци йола тепловоз

А. АХМАТОВ.

Хабаровск. Орджоникидзе цIерагIера мехкдаьтта чакхдоаха завод отрасле хьалхалаттарех я. ВIаштта шин кварталагIа СССР мехкдаьтта чакхдоахачеи мехкдаьтта химически промышленноста Министерстве гIолла Ерригсоюзни социалистически яхье котювлаш хьайоагIа из.

Укх шера ворхI бетта планал совгIа реализаци яьй бIаьш эзараш сома продукцена.

Предприяте реконсрукци яьй, хIаьта цо мехкдаьтта дукхагIа чакхдаккха а цун дикал лакхъе а торо хилийтай.

СУРТА ТIА: завода профкома председатель В. И. Кучин (юкъе латтар) каталитически риформинга установка коллективана социалистически яхье цо котало яккхарах карара кара тела ЦIе байракх дIалуш воалл.

А.ГАЛУШКО сурт. ТАСС фотохроника.

«Малгобекнефть» НГДУ цхьоалагIча РИТС-а мехкдаьттахоша цхьа бутт дIабахийта бац паччахьалкхен плани тIаийца социалистически декхараши кхоачаши тIехкхоачашица деш. Уж толамаш доахача дизза дакъа а лоацаш хьинаре къахьегарца белгалбьина ба цига мехкдаьтта доаха иташ операторашц. Царех цаI я Бондарева Раиса Васильевна. «Социалистически котъьннар» яха сийлен знак лелаеш я из.

СУРТА ТIА: мехкдаьтта доаха оператор Р. Бондарева.

И. ПЛИЕВА сурт.

Цхьана гIулакхаш леладара ткъамаш

Пхи шу дизад СССР-аи ФГР-неи юкъе самолеташ дIаюха лелалга вIаштIехьдаьк к з хана денз. ХIанз «Люфтганз» яхача Малхбузенгерманско авиакомпане «боингаш» Шереметьево яхача московски аэропорте дика йовзаш я, иштта йовзаш я аэрофлотски самолеташ Франкфурт-на-Майнерча, Гамбургерча, кхыча малхбузен-германски городашкарча аэропорташка а.

Укх шера бIаьсти Аэрофлотеи «Люфтганзеи» викалаша 1976—1979 шерашка СССР-и ФРГ-неи юкъе самолеташ дIа-юха лелара даькъера гIулакхаш шердара хьакъехьарча протоколашта кIал кулгаш язъдаьд. ХьатIадоагIача шера Аэрофлота самолеташ хаддаиза лелаш хургья Москва—Мюнхен яхача маршрутагIа, хIа 1978 шера денз Москва—Дюссельдорф яхача линетIа а, 1979 шу хьатIакхоачаш Москванеи Франкфурт-на-Майнеи юкъе дIа-юха лелаш хургья хIара денна, кIира 14 рейс а еш авиакомпаней-партнерий самолеташ. Ц хана «Люфтганзо» а ...еллаpгья ФРГ городашкара СССР-е йоагIача самолетий кхы а кхоъ керда маршрут.

Валерий БУДАРГИН, АПН корреспондент.

ПИСЬМО—БОККХАЧА ЛОАРХIАМЕ ДОКУМЕНТ

ХIара дийнахьа парте городской комитете хьаухаш долча къахьегамхой письмош тIеи заявленеш тIеи боккхача маьха хоамаш хул. Отделаша царех пайда эц практически балха тIа цул совгIа дIахо де дезачун планаш уттаеш цу хоамаша дика новкъостал а ду царна.

Цунца дувзаденна укхаза са кердаяккха безам ба КПСС XXV съездо еннa указани. Цу тIа аьннад: «Къахьегамхой письмош нахаца лоаттабеча бувзама формаех цаI саина лерхI парте. КПСС ЦК Генеральни секретара нов Л. И. Брежнева белгалдаьккхар миллионаш болча къахьегамхой йоккха энтузиазм коммунизм хьалъеча сийлахь-боккхача, низ болча мехка бетталуш бола пха хьахьокх къахьегамхой письмоша, аьнна.

Почта дикали цун чулоацами тоалуш латташ хиларо, белгалдеш хиннад съезде, тешал ду советски наьха къахьегама хьинар, политически сакхетам лакха хилар, парте ленински курс юкъарчал доацаш хьалацар.

«КПСС XXV съезда решенеша дIа ма-дехха дIахо йодача хана эргабоахаш тоабе къахьегамхой письмошца бу болх» яхача дукха ха йоацаш КПСС ЦК баьча соцам тIа белгалдаьд социалистически демократи леррагIа дегIаенача, парте халкъацара бувзамаш чIоагIденнача хьалашка тIа-тIа лакхлуш латт къахьегамхой письмошца беча балха, цун формаши методаши дIахо йодача хана эргайоахаш тоаяра лоархIам.

Къахьегамхой моллагIча предложенегеи, дехаргеи, критически сигналагеи хьажар, уж доагIача тайпара тахкар — вай вахара керттера закон а хинна дIаотта деза. Письмошца болх бара ленински принципаш ларде а лувцаш, йоах КПСС соцам тIа, тIахьожам лоаттабе беза письмошца беча балха, цунца дувзаденна дола дешаш дувца деза пленумашка, партийни комитетий бюрошка, къахьегамхой депутатий Советий сессешкеи исполкомашкеи, министерствай коллегешка. Формализми бюрократизми юкъе ца юташ, теркам тIабахийта, принципиально хьежа беза почтага предприятей, организацей кулгалхой, цу хьакъехьа оттаяь хинаш телха а ца еш.

Къахьегамхой письмошкеи жалобашкеи хьажара хьакъехьа КПСС ЦК баь соцам кхоачаш мишта бу хьожаш предприятешкеи учрежденешкеи письмошца беча балха тIахьожам лоаттабе беза партийни комитеташка йолча партийни комиссеша а. Цу хьакъехьа оаха беча балхах лаьца дувцаргда аз.

Ер шу тхона тIадиллар «Кавэлектромонтаж» яхача управленена кара йолча № 48 йолча берий беша харц гIулакхаш леладарах гражданкас Е. К. Черноброваc яьча сигналага ханнахья ца хьажар бахьан малагIа да тахка, аьнна. Заведующи керте а йолаш берий беша болхлой группо берий беша ахчеи, кхачан продукташи, кхыйола хIамаши дукккхача хана деиз лечкъаю яхаш хоам бора Черноброваc.

Хьежача гучадаьлар берий беша телхаеча порядках лаьца цо яздеш хинна письмош горисполкоме хьаухаш хиннилга, тIаккха цигара кхыча моттигашка, юххера «Кавэлектромонтажа» кулгалхошка, ма-дарра аьлча, управляющега М. Д. Колесниковга кхоачаш хилар. ТIаккха тIеххьарчо цхьаккха тайпа жоп ца луш дуташ хиннад. ХIана? Берий беша кулгалхошта каравахаш хиннав управляющи ше. Каст-каста шига чу а ухаш берий беша болхлошца цхьана хIама юаш хиннай цо.

Управлене партийни организацеи месткомаи кхыметтелхоаш я хиннадац шоай ведомстве берий учреждени хилар. Берий беша къуй бехктокхаме оза саг хиннавац. Партийни органаш цу гIулакхага хьежачул тIехьагIа къоалаш даь беша заведующи З. И. Романова, воспитатель Н. А. Бурлакова, бухгалтер А. С. Храмова балхара дIабаьхар, цар дош следственни органашка дIачуделар. Балхара дIа а ваьккха хIанз партийни бехктокхаме озаш ва М. Д. Колесников.

№ 48 йолча берий бешах язъяьча жалобага хьожаш волокитеи бюрократизми лелаярах цIенхаштта бехк баьб городской халкъа образоване отдела заведующе заместитела С. Л. Гельмана.

Цхьабакъда партийни комисси цхьан берий беша балхага хьежа Iанзар. Города ерригача подведомственни берий учрежденешка гIулакхаш миштад хьажа аьнна дош оттадир оаха. Хьежа га гучадаьлар цар болх лерттIа лелаш ца хилар. Горрайисполкомаша теркалъеш хиннаяц уж а цар болх а. Из бахьан парте горкома бюрос, парткомиссе баьча тохкама материалашка а хьежа, КПСС райкомашкара, горрайисполкомашкара дIадийхар берий учрежденей балха тIахьожам лоаттабелга, уж квалифицированни кадрацца чIоагIъелга.

Грозне хIанззалца дукха ла а даьд хIанз деш а латт Сийлахь-боккхача Даьй-мехка тIема инвалидашта правительство енна льготаш кхоачашъяра. Царна дуккагIбараштa паргIата квартираш, лелае транспорт еннай.

Цхьабакъда, халахете а из дош кхоачашде а цхьадола кхоачамбоацараш а нийсденнад. Цхьаболча болхлоша инвалидий йизза йоакхо ца еш, дог ца лазаш моттигаш а нийсъеннай.

Иштта, укх шера май бетта тIема доакъошхочо Ф. Е. Мостовойя «Правда» газетага яздаь хиннад Даьй-мехка тIема инвалид Н. Е. Кондратенко халача хьалашка ях, хIаьта моттигерла Iаьдала органаша цунна доагIа новкъостал а йоакхо а яц, яхаш.

Из факт тохкаш а хилар партийни комисси. Бакъхилар Ф. Е. Мостовойя жалоба тIа яздаьр. ТIема инвалидашта лаьрхIа йола нах чубахача цIеной фонд дIа-хьа хьожаеш лерттIа хьежа хиннаяц Заводской райисполком Н. Е. Кондратенкой вахара хьалашка. ТIема инвалид хиларах йоагIаш хиларал совгIа дунеи халкъашта юкъерча кхалнаьха шера итогех баьча соцамо луш йолча льготах а йоагIар Кондратенкона квартира. Аварийни цIагIа яхаш, лазаро кIала йита хиннай из. Цу тIа райисполкоме квартираш дIа-хьа хьожаеш инвалидий спискашта юкъе вIалла , хинна яц цун тайпан цIи.

Из кхоачамбоацар дIадаькхад хIанз, квартира хьожаяьй инвалида Н. Е. Кондратенкона.

Заводской райисполкоме меттел города кхыча райисполкомашка а тIема , инвалидий вахара хьалий йоакхо мишта ю хьожаш чакхьяннай парткомисси.

Ф. Е. Мостовойя «Правдага» дахьийтача письмох яьна проверка итогаш йийцай КПСС горкома совещане. Гучадаьнна кхоачамбоацараш дIадахара горрайисполкомашта рекомендацеш еннай цига.

Къахьегамхой заявленешка хьажара дешаш формальности бюрократизми йолаш къестаду Нохч-ГIалгIай автотранспортни управлене а. Бокъонца йола бюрократизм гойтар управлене кулгалхоша № 1 йолча пассажирски автотранспортни предприяте болхлою Д. В. Хадиевас язъяьча заявленега хьожаш. Квартираш эшаш барий учет лелаю коллективе. Квартира яла аргIа хьатIакхаьчараштa юкъе яр Хадиева, цу тIа могаш йоацаш а дуккхача берий нана а я из.

Квартира хьаэца аргIа хьатIакхаьчача из ца луш йитай болхло цамогаш хиларах керда справкаш яц аьнна. Цхьабакъда кулгалхоша шоаш вIалла хIама даьдац уж справкаш официальни наькъаца дIаехара. Наьха цIеношка цхьан зIамигаза цIалга чу ях Хадиева цхьаккха тайпа паргIато йоацаш.

ХIанз-м цунна сихбенна квартира лохаш ба управлене кулгалхой.

Письмошкеи заявленешкеи хьажара тIехьа тха парткомиссе тIахьожам лоаттабу парте горкома общии кхыча отраслевойи отделашца цхьана. Масала, общи отделаца цхьана хьожаш хилар тхо «Терек» яхача мебельно-хьу чакхйоахача производственни объединене балайса тIа долча массехк цIеношка бахача наха язъяьча жалобага. Хьежача тхона гучадаьлар нах чубахача цIеной фонда ремонт яра дешага укх массехк шера объединене кулгалхой хьежа ца хилар. Цу дешa терко яь хиннаяц объединене партийни а профсоюзни а организацеша.

Комиссе дIадехарах объединене кулгалхоша нах чубахача цIеношта сихха ремонт дIайоляра де дезараш белгалдир. Уж мероприятеш кхоачашъяра тIехьа тIахьожам лоаттабу хIанз парте горкома отделаша.

Хьаенага жалобага, заявленега кIоаргга тохкам беш хьажарали де дезараш белгалдарали совгIа партийни комиссе ший керттера декхар лерхI къахьегамхой жалобаш хьахулийташ дола бахьанаш гучадахар, царна анализ яр. Цу бахьаний овлаш тедар — вай массане а юкъара декхар.

В. ЛАВРИНЕНКО, КПСС Грозненски горкомерча партийни комиссе председатель.

СССР-и КЪАМИЙ КОРТАМУКЪАЛЕН БОЛАМИ

Дунеи революционни процесс кIоаргагIа ме хул, цун формаш бе-бегIа ме хул, империализма, расизма, реакце низашта лоаттабеча къовсама фронт шерагIа ме хул къаьгагIа хьагучабоал паргIатон, цхьатаррарча бокъоний, социальни нийсхон хьисапегIа дуне эргадаккхара даькъера ленински идейй белггала Iалаьмате боккха лоархIам.

Кховзткъа шу гаргга дола ший истори хьа мел дахьача хана Советски паччахьалкхено хьал а лоаттадаьд, дегIа а кхийлад дерригдунен социальни революце гIулакх. Азе, Африка, Латински Америка халкъашта къаман кортамукъале яккхара гIулакх. Духхьал цу хенна хила йолаелар дунеина социальни эргалонаш, дIадоладелар капитализм кIалхьолгеа революционни хьисап социалистически формацегахьа ластилген. Духхьал цу хана дукха хIама ца эшаш цIендаь дIадаьккхадар вай планетера империализма колониальни политически доал.

1920 шере а денз Ленина хьаоттаяьй къамий - кортамукъален болмий хьашташ котъяьнача социалистически революцеца лорадайза дарт ца хиларах йола идея. Цо яьхад «...хIаьта нагахьа санна хIанз Россе вай каст-каста компромиссаш яйза, ха хьакхачарга хьежанза ца доалаш дале, хIана аьлча дунеи халкъашта юкъерча империалистийчул мелагIа ба вай низ, тIаккха вайца хов, миллиарди цун дикалагIа дакъеи нах (колониальни шоай мукъагIа доацачеи мехкашкара — Р. У. (хьашташ вай лорадеш бола нах болга» (ПСС, т. 41, оагI. 235).

Империализмо тоIадаь доахкачеи цун мукъагIа долчеи халкъий хьаштаи лорадарах йола ленински положени цIаккха а ца хувцалуш хила а хиннай, хIанз а я Советски Союза арахьарча политика керттера принцип. СССР-ен кхыча социалистически мехкийи экономически, политически, тIема низо, дунеи халкъашта юкъера царсий айдаларо юхакъувл неоколониалистски экспанси, къамий вахар дилла гIайтта Малхбоален мехкаш империалистически кхерамах лорадв. Халкъашта дагадоагIа, империализм эша а яь котало яккха Вьетнама а Индокитая дерригача мехкашта а хьан новкъостал даьд, революционни Куба лораяра хьан гIо даьд, 1956, 1967, 1973 шерашка Iарбашка новкъостала кулг хьан кховдадаьд. Нигерера, Алжирера, Бангладешера, дукхача кхыча мехкашкара нийсхон къовсам хьан хьаллаьцаб. Царна хов, Анголе реакционни сепаратисташта тIехьашка латтараш малаш ба а, цу мехка къаман правительства хьан новкъосталах ког гIортолге ю а. Ленински парте массе оагIорахьара хьал ца лоацаш цхьаккха а боккха халкъа кортамукъален къовсам бац.

Къовсама гIайтта халкъаш кортамукъа ца далийта, къамий къона паччахьалкхенаш капитализма система чу соцае, политически кортамукъале яьккхачул тIехьагIа экономически уж кхычарех тийша хIама доацаш хилара новкъарле е, дунеи социализмацара цар цхьоагIо йохае — иштта я империализма стратеги. Шоай къамаши социальни кортамукъале бахьан долаш халкъаша лоаттабу къовсам ма-могга хьаллаца, кортамукъа яьннача паччахьалкхенаша шоай оборонни низ чIоагIбара, уж экономически кхычарех тийша хIама доацаш хилара, цар шоай къаман экономика хьаяра, хIанзара техника караерзаяра, къаман Iилма-технически кадраш кийчъяра царна новкъостал де — иштта я Советски паччахьалкхени социалистически содружества кхыча мехкийи политика.

Парте XXV съезде КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева хьакхайкадир: «Вай парте оагIув хьаллоац, лоацарга а ба шоай паргIато бахьан долаш латаш долча халкъий. Цу хана цхьаккха тайпа гIойле шийна лехаш яц Советски Союз, концессешта тIаккхача гIертац, политически доал де гIертац, тIема базаш яха лерхIаш яц. Вай революционни эздело, вай коммунистически кхетамо воашка яхар ду цуй». Уж дешаш бакъ хиларах кхы тIа а дог теш Советски паччахьалкхено дегIаухача мехкашца экономически гIулакхаш леладара опыт хьахьоккхаш йолча факташка хьежача. ХIанз Советски Союза новкъосталаца цу мехкашка хьалъеш латт 954 халкъбоахама объект, царех 507 хIанзале болх бе йолаялийтай. Уж ерригаш а къонача къамий паччахьалкхений доалахье я, хIаьта, кхетадеш ма-дарра, СССР-о дакъа лаьца а дац, лаца а лацац пайдаш декъача.

ХIаьта уж хьалъяра тийнна кредиташ хьатакхара порядках лаьца аьлча, цига а шаьра гуш да къаман экономика дегIайоалаеча шийна болча аьгтон духьа доацаш. цIенача дегтIара дизза новкъостал де гIерташ Советски Союз хилар. Цкъа-дале, цхьаккха тайпа политически е экономически хьалхле яхарца дувзаденна доаца советски кредиташ тIерайоаккха процент, массаза а яхар мо, капиталистически паччахьалкхений кредител лохагIа йолаш да. Масала, нагахьа санна советски кредитий процентни ставка боарам шера 2,5 процентал лакхагIа беце, ВIашагIкхийттача Штаташа дегIаухача мехкашта телача правительственни кредиташта из хьоккхаш юкъера лаьрхIача 3,6 процент. Франце — 3,7 Итале — 4,0, Англе — 4,1, ФРГ —4,3, Японе — 4,8 процент ба. Кхы а лакхагIа я керттера доал США-га а долаш йолча реконструкцеи дегIаахареи Дунеи халкъашта юкъерча банко (МБРР) къонача паччахьалкхенашта телача кредитий шера процентни ставкаш. Шера 8—12 процентага дIакхоачаш йола монополистически банковски корпорацей процентни ставкаш шоаш къаьстта я. ШоллагIа-дале, нагахьа санна капиталистически мехкашеи цар финансови организацешеи керттерча даькъе обратими валютаца расчет елга дIадехе, СССР-о хьанийду кредиташ хьатокхаш хьатела экспорта традиционни предметаш е къаман промышленноста продукци. ТIаккха, юххера а, советски кредиташ уж дIа ма даллинге а долалац юха хьатекха, кредитованех лаьца тIанийца деррига декхараш кхоачашдаь даьнначул тIехьагIа йоагIийоагIаш йола объекташ болх бе йолаялийтачул тIехьагIа мара.

Советски Союза дегIаухача мехкашта деча дерригача экономически технически новкъосталах 90 процент гаргга тахан производственни сфера доакъош дегIадоаладара, цу даькъе 3/4 дакъа совгIа — промышленности энергетикеи дегIайоалаяра кхоач. ВIаши нийсдар духьа белгалдоаккхаргда вай, Европейски экономически сообществаца бувзабенна болча 18 африкански мехка хьожадаьча «Юкъарча рынка» ахчах 1,5 процент мара промышленности энергети-

Молдавски ССР. ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера 1170 эзар тонн комсаш йоахаргья республике. Иззал дукха комсаш Молдаве цIаккха яьяац.

Столовей сортегIа йола комсаш чуэца йолаяьй. ХIара денна мехка промышленни центрашка авторефрижераторашца, поездашца-холодильникашца, самолеташца дIакхухь уж.

Страшенски района «Татарешта» яхача совхоза-завода комсий бешамашкара авторефрижератораш мехка КъилбаседенгахьА дIаух.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) комсаш хьайоахаш бола хьалха латта комсомолкаш Панцер Анна, звеньевая Каланча Мелания, Стругар Мария.

В. ЧАЙКОВСКЕ сурт. ТАСС фотохроника.

ДОАКЪАРАШ ДУКХАГIА ХУЛ

Кубански ялаташ леладерашка КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева дахьийтача письмос хьинар айдаь сихбенна доакъараш Iалашдеш ба «Надтеречный» винсовхоза къахьегамхой. ПланагIа 640 тонни декхарегIа 670 тонни йолаш хIанзле а 750 тонни аьла авгIаш лаь фермашта юххе дIаоттаьй. Коммуниста Ибрагимов Къоасама кулгалду механизированни отряд хIанз дIайолаенай 97 гектар хулача культурий даьгIен тIаря шоалагIа люцерна хьакха. ХIара гектара тIара 18—19 центнер йол хьокх цар, планагIа 15 центнер йолаш.

Йол хьокхача дика къахьег трактористаша Базуркаев Оалхазара, Кациев Хожас, кхычар. Шоай ден нормаш 120—130 процент кхоачашьо цар.

ВIашка а оззаш токхораш ю хьекхача аьлах. Цига хьинаре къахьег механизатораша Атаев Мусаси Идрисова Меднаси.

Цахаддаш моторий гIар-тата доал хьажкIий кхашка а. Укхаза силоса йийна хьажкIаш чуэцаш ба. ПланагIа 2125 тонн йолаш, хIанзле а 2000 тонн силос кIоагашка елла баьнняб совхоза болхлой. Шоай тоъонаш а лаьрхIа цар дош денна 2337 тонн силоса кийчъе.

Силоса хьажкIаш хьоккхача шоашкара хьоккам а гойташ къахьегаш ба комбайнераш Битиев Руслан, Абуев Апты, Смаренко Петр. НормагIа 6 гектар йолаш хIара комбайно 9—10 гектара тIара хьажкIаш хьокх дийнахьа.

Силоса хьекха хьажкIаш шоай машинашца сихха кIоагашка дIакхоачаеш дика болх бу шофераша Автаев Махьмада, Межидов Бауде, лафеташ тIехьайнйзача трактораш тIа болча механизатораша Дзакаев Султана, Дукаев Вахас.

Дукха дIайха дешаш ала йиш йолаш ба кIоагашка силос дIанийсьеш йола болхло Базуркаева Макка, шоай тракторашца силос IотоIаеш бола механизатораш Дадаев Iумар, Имсултанов Iаьла, кхыбараш.

Цхьан шерaи ах шерaи кхоачам хилла хьайбашта доакъар Iалашдара вай республика беррига юрта боахама болхлой тIахьехаш Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза къахьегамхоша даь кхайкарал къоабал а деш, сихбенна Iана кхоачам вIаштIехьбоаккхаш ба «Надтеречный» винсовхоза доакъараш Iалашдераш.

Х. ЖАПАРОВ.

ДОТТАГIИЙ

ОЧЕРК

Уж хиинабац бера хана дехз бовзаш, БаьгIабац школе дешаш болча хана цхьан парта тIа. Ихабац уж цхьана ГIалмечу лувча Цудухьа лий а хац, дагадагIац шарна хIанз шоашта юкъера доттагIал мацца чIоагIделар. Хьанна хов, хетаргахьа из хьахинна хила мег Заидар дезал Чермене баха баьхкача хана. Из хьахинна хила мег 1968 шера Тараса болх беча кхайна уллув Заид къахьега волавенначa хана. Из хьахинна хила мег Заида кхайла ша теха даь зе дIадаккхара ший звеноца Тарас гIо де веначa бIаьсти, е цкъа Тарас цамогаш хиннa цIагIа висача шийчунга санна цун звенон балхага хьажа Заид волавенначa хана.

Вешта, из дац хIанз керттердар. Керттердар да цу шин ахархочоа юкъера доттагIал тIа-тIа а чIоагIлуш, кхы а кIоаргIлуш хилар. Иттех шу хьалха цу шин сага — гIалгIачоа Мацнев Заидаи хIиречоа Цаболов Тарасаи юкъе тоссаденнача доттагIлено цар дезалаш а тергазвар. Шоай моарой санна вIаши тIера болаш бах цар иштий Тамарен Аннаи. Иштта вIаши дукха довзаш, дезаш да цар бераш. Юкъара да дика-во. Цудухьа тамашъелга а дац ворхI-бархI тайпара къамий викалаш бахача шоай йоккхача интернациональни юртарча наках лаьра дувцаш Чермен яхача колхоза парткома секретаро Дзуцаев Абаз Георгиевича эггара хьалха царех сона дувцар а.

— Халкъо оалаш да: шийна хало тIаккхаьчча ховрга сага доттагI малав, — йоахар Абаз Георгиевича. — Сона хеташ эше шоайх хIараненa хьалхара шоай са а тIалургдар цар. Тамашийна хIама а да хьона из-м, Балха тIара гIулакхаш а да цар-м деррига хIана дац аьнна цхьатарра, вешта, уж цар шоаш дикагIа дувцаргда шоана кхай тIа цу долхе.

ВIаши тара дар Мацневи Цаболови керте латтача звеноша леладу кхаш. Цхьатарра культураш — нарсаши коартолаши цо цар чуэцаш а. ХьалхагIа Заида звенос болх беча кхай тIа сецар тхо. Хово тхона цунах Тараса тхоашта бехк булургбоацилга. Заид воккхагIа ва ханна. ХIаьта лоамарой массаз а хиннаб воккхагIчун сий деш, из лоархIаш.

Башха-дика коллектив я ткъаь итт сагах латтача Заида звено яр. ХьажкIаш, коартолаш, баьцадаараш леладу цо. Иштта, укх шера цо хьалкхеяьй 129 гектара тIа хьажкIаш, 32 гектара тIа коартолаш, 48 гектара тIа баьцадаараш.

— Дика хьийкъал ялат, хьажкIаш укх шера, — йоах Заида. — Укхаза белгалдаккха безам ба са цу хьувхьама юкъе тхоца яхь лелаеча тха лоалахой — Наьсарен района «Экажевский» совхоза цIи хезача коартолаш лелаечун, Социалистически Къахьегама Турпала Албогачиев АртагIан цун новкъостийн дакъа хилар а. БIаьстан балхаш дикагIа чакхдаха новкъостал дир тхона цар синачa тукови оалача сейлхаша. Укх шера хьалха хиинабац уж тхона гIо деш. Цул хьалхагIа а хиннад тхо вIаши гIо-новкъостал деш.

ДIалахача шера дар из. Ахкан хьалхарча деношке а колорадски оалаш йола чоапилгаш летар коартолех. Сихха молхаш ца тохе кхерам болаш яр коартолаш. Бакъда, цу гIулакха тоъаш яцар машинаш. Цига а гIо дир экажевцаша. Нийса яьхад вай дааша «эггара низ болашагIа малав, аьлча, дика доттагIий бар ва». Иштта лоалахоша гIо а деш, барт-цхьоагIо йолаш къахьегарах Пригородни районе меттел ерригача Къилбаседа-ХIирийче гIолла а дикагIа хьувкъам чубера колхозхоша цу шера: хIара гектара тIара яьккхар 286 центнер коартолаши 49 центнер фуалъяьха хьажкIаши.

Колхозхой хьинар кхы а чIоагIагIа айдаьд Кубаца ялат леладерашка КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Леонид Ильич Брежнева дахьийтача письмос.

Кубанцаша дIадоладаьча патриотически гIулакха жоп а луш, кхы а доккхагIа социалистически декхараш тIаийцад Заида звенос. Цо лаьрхIад хIара гектара тIара 24 тонн коартолаши 55 центнер фуалъяьха хьажкIаши чуэца. ХIаьта цо ший дош сийленца кхоачаш а ду. Чуийнай коартолий хьалхара гектараш. ХIара гектара тIара яьнай 250 центнер. Иштта дика да баьцадаараш а. План 50 тонн йолча хIанзале а дIадениад 70 тонн баьцадаараш.

Ший доттагIчо санна керда декхараш хьалхашка е оттадаь, уж сийленца кхоачалдеш воал Тарас а. Цо а чуэц иштта боккха хьувкъам.

Цхьабакъда, укх шера хьалха чубахьац цар иштта хьувкъам. Шоай колхозерча цIи хезача хьажкIаш лелаечул. Социалистически Къахьегама Турпала Аллагов Темарбел дукха тIехьабисанаар уж ийслагIча пятилетке а. Цу хьакъехьа дувцаш отчеташка хьежа везаш вац Заид. Ший звенос меттел доттагIчун звенос а пхе шера баьчe балха деррига таьрахьаш дагайоагIа цунна. ИйслагIча пятилетке Мацнева звенос дIадениад 910 тонн баьцадаараш, вешта аьлча, баьцадаараш дахара пхе шера план 394 процент кхоачашьяьй. Цаболова звенос — 220 процент кхоачашьяьй из план. ИйслагIча пятилетка планал совгIа 376 тонн коартолаш схкай Заида, хIаьта Тараса — 340 тонн. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 39,6 центнер фуалъяьха хьажкIаш яьхай Мацнева звенос, Вокхо — 40,8 центнер.

Цхьабакъда каватIдаьнначох кхоачамбаь Iеш оамал яц цар. ИттлагIча пятилетке керда тоалам баккхара шоайла яхье а баьнна къахьегаш ба доттагIий.

— ИйслагIча пятилетке цхьайолча культураштa сол хьалха ваьнна Заид. Укх пятилетке-м цул хьалха вала хьожаргва со, — йоахар Тараса.

— Сих ма-ле хьо доттагIа, хано хьахьокхаргда малагIа хьалха варгва. Тхо а дагIарг дац цир кулг вIашка а дилла, — бегаш бора Заида.

ХIанз а хьалха да цу шиннех малагIа хьалха варгва ха. Бакъда, цаI-м да тахан а майра ала йиш йолаш. Цу толамга кхачара шоай хьинари низи а кходеш къахьегаш ва царех хIаравар. Юртахой цейбуал цар доккхача хьинарах. Шоай вахар лаьттайна дийза болча цу хьалмалча къахьегамхой сийду цар. Шоаш дешна дош цар сийленца кхоачашдергхилараx теш. Цудухьа вIалла тамашъелга а дац царех цаI — Мацнев Заид укх шера колхоза коммунисташа массане цхьабарт а болаш Ленински порте членалла кандидат дIаэцар. Цхьабакъда, дика звеньевой, агитатор хиина Iац Заид. Юртахоша из хержав Къилбаседа-ХIирий АССР Лаккхехьарча Советa депутаталла.

Къахьегам, лаьтта, нах дукха безаро низ тел цуина балха тIа а юкъарча вахаре а хьалхашка латта декхараш кхоачашде. ХIаьта, лоаца бац Заида къахьегама никъ а. 1945-ча шера январе Казахстанерча «Тургайстрой» яхача рудникe дIаболабеннаб цун къахьегаме никъ. Цул тIехьагIа цо болх баьб гIишлошъеча а. Бакъда, миччахьа ше къахьегe а сийленца кхоачашдаьд цо шийна хьалхашка лаьтта декхар. Иштта, хьинаре къахьегаш ва хIанз а. Цунна тешал ду цун наькха тIа лепача «Знак Почета» яхача ордено, СССР ВДНХ дотон тезан медалаша, «Социалистически яхье котваьннар» яхача знако.

Уж совгIаташ ший доттагIчов даларах воккхийвеш ва Тарас а.

— Дала а доагIаш деннад Заида уж совгIаташ, — йоах цо.

Чермен яхача колхозе цIи хезача бригадира, коммуниста Тарковe Султана кулгаллера № 2 йолча бригаде болх беш ва уж шаккхе а. Султана иштта дувцар царех:

— Бокъонца говзанчаш хиларах тарра байза ца Iеш, тхона уж боаз хьалха латтар шоай балха майрра юкъе кхухьаш бола звеньевой а санна бокъонца бола доттагIий ба уж. Халкъа кица а ма-дий «Эзар говр — етт дар веннав, эзар йиш-воша дар ваьннав» яхаш.

Ю. КУРСКИЕВ.

Тахан — Болгарски халкъа къаман цIей-паргIатон Ди

БОЛГАРИ СЕЛХАНИ ТАХАНИ

Партийни болхлой группаца укх заметкай автор Болгаре хиннав. Цар тIа цо дувц шийна бIаргадайначох, болгарски доттагIаша шийга дийцачох.

БАЛКАНСКИ ахгIайрен тIа Болгарски паччахьалкхе хьахиннай VII бIаьшерене. Цу хана денз дукха дика а во а бIаргадайнад цунна. Масала, XI бIаьшерене денз XII бIаьшере чакхъяллалца Византийски импере низ-Iоткъама кIала лаьттай Болгари, хIаьта 1396 шера денз пхи бIаь шера хIана латтац аьнна Турцена кIала лаьттай. ГIаьрахоша юхатийттад мохк политически, экономически, культурни дегIаухилга. Бакъда, болгарски халкъо тIагIертта къовсам лоаттабаьб шоай кортамукъале бахьанце.

1877—1878 шерашка хиннача эрсий-турецки тIем тIа Болгари мукъаяьккха бIаь шу дизар дезде кийчлуш я хIанз Болгаре Халкъа Республика.

Дунен шоллагIча тIем тIа Болгари дIалаьцар гитлеровски Германе. Болгаре доазон тIа доккхий тIемаш хиннадепе а бакъда фашисташа доккха зе дир мехка.

Немецки гIаьрахой ший мехкара арабаха аьнна тIеттача болгарски халкъо 1944 шера 9 сентябре восстани йир, хIаьта фашистски Iаьдал тIера Iо а кхессар. Цу къовсама керте эттар дукххача тохкамех чакхъяьнна йола, марксизма-ленинизма уйланца хьалкхеяь йола Болгарски коммунистически парти. 1944 шера 15 сентябре Болгаре столице — Софе чудаьлар Советски Эскар, мехка ерригача городашкеи юрташкеи эттар керда Iаьдал.

Монархо-фашистски диктатура тIера Iоккхессачул тIехьагIа антигитлеровски коалице оагIорахьа а даьша фашистски Германеца тIом бе доладелар болгарски халкъ. Югославе, Венгре, Австре доазонаш тIа денал долаш тIом беш хиннав 550 эзар гаргга болгарски салте. Цу тIемашка царех итташ эзараш болчар шоай вахар дIаделар.

ТIом чакхбаьннаб. Халкъа боахам юхаметтаоттабар санна дола хала декхар эттар кердача Iаьдала хьалхашка.

Болгарски коммунистически парте а халкъа Iаьдало а нийса никъ лацарах ловццача хана вIаштIехьдаьлар бохабаь хинна боахам меттаоттабе, политикера а экономикера а йоаккхаш-йоаккхаш буржуази араяккха, къаман доход къахьегамхошка шоашка дIаяла. Из деррига а деш Болгарена Iалаьмате доккха новкъостал дир Советски Союзо.

Боахам юхаметтаоттабу ха белгалъяьлар ира классови къовсам латтарца. Болгари малагIча — капиталистически е социалистически наькъагIа гIоргьа къоастадир 1946 шера хиннача деррига халкъа референдумо. Цига 93 процент болча наха кхаж тессар монархи дIаяккхарaи халкъа республика хьаярaи тIехьа. Сийлахь-йоккхача Халкъа собране хоржамаш долча Отечественни фронта партешка тIехьа кхаж тессар 71 процент болча наха, цу дакъе Болгарски коммунистически партена тIехьа — 53 процент.

БКП-ел совгIа хIанз Болгаре я цхьаькха политически парти — Болгарски земледельчески халкъа союз, из вIашагIъеллай 1899 шера, цун мутIарашка ва 120 эзар саг, цо хьинаре а тешаме а новкъостал ду Болгарски коммунистически партена.

Хоржамашка котало яьккхачул тIехьагIа мехка хьахилла яьлар социалистически эргалонаш. Паччахьалкхено ший бе еллар промышленности банкаши, городской доалахье, бIаьхийча нахагара лаьтташ хьадаьхар. Социалистически хьисапагIа юрта боахам вIаштIехьбаккха болабир.

ДЕГIААХАРА темпашка диллача дунен тIа эггара хьалхарча моттиге латт хIанз Болгари. ТIехьабиса аграрни мохк хиннача цох дегIабена промышленно-аграрни мохк хиннаб. Халкъа Iаьдала шерашка промышленни продукце боарам 30-зза дегIабенаб. Мехка хьахиннаб хьалхагIа вIалла а ца хинна Iаьржен сийрда бесаш долен металлурги, машиностроени санна дола промышленноста керда доакъош. ХIанз Болгаре хьаду доккхий кемаш, электрокараш, тайп-тайпара станокаш, двигателаш, дукххача тайпара йола юртбоахама машинаш. Машинаши оборудованни 70 мехкага йохк Болгаре, цул совгIа комплектни оборудовани лоаттаю бIаьрччача предприятешта.

Болгарски юрта боахамах дукха дувца а дуви, из а ду дерригача дунен тIа. ХIанз из бокъонца социалистически ларда тIа латташ а механизаци яь а ба. Мехка кхашка болх беш я 55 эзар трактор, 18 эзар комбайн, кхыйола а техника.

Чакхъяьннача пятилетке юртбоахама производство дунен тIа эггара дукхагIа дегIаена мохк хилар Болгарех, кхачан продукташца ше бизза Iалашъю цо хIанз. Цул совгIа дуккхача мехкашка юртбоахама продукци йохк Болгаре.

Республика юрта боахаме къахьегаш 1200 эзар саг ва. Къахьегама кооперативни лаьтта леладу боахамий (ТКЗХ) доходаш даим лакхлу. Юрта боахаме болх беча хIара сага хьатIабоагIа пайда 1965 шера 790 леваш хиннаяле хIанз 1000 левал дукхагIа я.

Социализм хьалъеча шерашка Болгаре юрта боахаме цахаддаш чакхйийннай концентрации специализации яра процесс.

Концентраце хьалхара хан-юкъ сенах латтар аьлча, из латтар 1103 эзар ахархой боахамех 3290 къахьегама кооперативни лаьтта леладу боахам (ТКЗХ) хьаярах. Боахамашта кооперации елга 1958 шера чакхдаьккхачул тIехьагIа СССР дIаяьлча ахархой юрта боахам дегIабоалабара социалистически ларда тIа даьккха дунен тIа шоллагIа бола мохк хилар Болгарех.

Болгарски новкъосташа яхачох из чоалхане процесс чакхйоаккхилга дикка аттача даькхар Советски Союза материальни новкъостал даро а кооперации яра вай мехка опыто а. Юрта боахам эргабаккхара боккха лоархIам болаш хилар ленински ларда тIа Георгий Димитрова кийчъяь кооперативни план, цо дизза теркалдора Болгаре хоадамболлаш дола хьалаш. Цу планагIа лаьтта наьха доалахьа дусар, цо йиш хилийтар эIамига довлахьенаш йолча мехка хьалашка ахархой шоай хьашташ общественнинчарца дикагIа вIаши тарде.

Концентраци яра шоллагIа хан-юкъ 1958—1960 шерашка кхоач. Экономически дегIаахаро дIадийхар кооперативаш йоккхагIа елга. Лоаллаха укха ТКЗХ-аш вIашагIа а етташ 817 боахама производстве Iилма-технически революци яра керда торонаш хьаелла.

Болгарски компарте ЦК 1970 шера апрельски Пленум хиннaчул тIехьагIа дIайолаелар концентраци яра кхоалагIа хан-юкъ. Из кийчъяьр БКП ЦК хьалхарча секретара нов. Тодор Живкова. Из яр юртбоахама производство вIаштIехьъяккхара керда аграрно-промышленни (АПК) промышленно-аграрни (ПАК) комплексаш хьаяра программа. Цу программа лерхIар ТКЗХ-аш, госхозаш, юртбоахама продукци чакхйоаха предприятеш вIашагIтохилга. Йолаш йолча 195 ТКЗХ-ахи 148 госхозахи хьайир 153 АПК, 9 ПАК, коа тIара оалхазараши хьакхарчи лелаю 2 Iилма-производственни объединени. ХIара комплекса доалахьа да хIамаш дIаюв 20—45 эзар гектар лаьтта.

БОАХАМАШ доккхагIа даро, концентрации, специализации, механизации, химизации яро, кхыйола мероприятеш чакхъяхаро боккха пайда белар. 30 шера Болгаре юртбоахам 2,5-зза дегIабенаб, хIаьта цига болх бу нах 2,5-зза кIезигбеннаб. Дикка лакхденнад хьувкъамаш. Юкъера лаьрхIача цхьан гектара тIара 13,1 центнер кIа чуэцаш хиннадале, хIанз чуэц 37,1 центнер, хьажкIаш 13,5 центнерагара яьнна 39,5 центнерага кхаччалца, шекара свекла 176 центнер хиннаяле хIанз чуэцараш 357 центнерага дIакхаьчай.

Аграрно-промышленни комплексашта кулгалду кооператораша хержача Советаша. Цар къесталу комплексах дола юкъара дешаш. ХIаьта комплекса балха чура дешаш: производственни единицаш вIашагIйоххар, культураш дIаер, хьайбай фермаш хьаяр къесталу хьалаш экономически кIоаргга техкачул тIехьагIа.

Цунца дувзаденна шер а баьб, эргабаьккха тоа а баьб юрта боахама даькъе: техникана, технологена, транспорта, химизацена, доакъара базана, болхлошта, цар квалификацена, производственни фонд структурана планировании проектировании яра болх. Цун ларда тIа моллагIа дале а декхар кхоачашдара массехк вариант кийчъю. Юххера а тIаэц экономически пайда дукхагIа луш яр.

Цу тайпара, мехка вIашагIъеххача аграрно-промышленни комплексаша хьахьокх болгарски юртбоахама предприятей лакхагIа йола форма шоаш хилар. Цар торо хилийтай юрта боахама специализаци концентраци елга кIоаргде. Уж дIахо дегIайоалаяро а чIоагIъяро а кIоаргдергда объединенешта чуйоагIача предприятешта юкъера бувзамаш, хIаьта комплексех хьахургья экономически юридически цаI йола единицаш. Цунца цхьана чIоагIлургья промышленни предприятешцара, заготовительни торговии организацешцара интеграци.

Экономике карагIдаьлларий ларда тIа дукха хIама даьд деррига болгарски халкъа вахара хьалаш тоадара дакъе а. Укх тIеххьарча 15 шера алапи шозза гаргга лакхденнад, хIаьта маьхаш 10 процент мара айденнадац. 1976 шера кIира пхе дийнахьа болх баргба баьннаб Болгаре къахьегамхой, алапи лох а ца луш. Укхаза боккхача лоархIаме я потребление общественни фондаш, цар чотагIа мах боацаш медицински гIулакх ду, школашкеи лакхерча дешара заведенешкеи мах боацаш хьех, пенсеш тел, нах чубаха цIенош хьалду. ХIанз 30 процент студенташеи 12 процент техникумашка дешабагIарашеи стипендеш ийду. Мехка 27 лакхерча дешара заведене дешаш ва 100 эзар совгIа студент, хIаьта революци хилалехьа уж 9 эзар мара хиннавац.

БОЛГАРО-ЭРСИЙИ болгаро-советски вIаши юкъе леладеча гIулакхий дIаьхий а сий долаш а истори да. Эрсий-турецки тIом чакхбаьннaчул тIехьагIа мара кортамукъале кхаьчаяц пхи бIаь шера Iазапа кIаллаьттача болгарски халкъага. Цу тIем тIа 200 эзар эрсий салтечун цIий Iодахад цун лаьттан тIа. Шоаш балех кIалхарбаьхача эрсий салташта 400 памятник дегIад болгараша. Царна юхе даим укх керда зизаш, уж дехкаш хиннад мехка доал деш гитлеровцаш хиннача бирсача хана а. ХьалхагIа а хIанз а укхаза дукха теркам тIабохийт школашка эрсий мотт Iомабара. Советски халкъацара болгарий дог-уйла мел цIена хиннай хьахьокх Гитлеро дIадеххаше а цхьаь цаI болгарски салте Советски Эскара духьала тIом бе вахийта фашистски правительство лоархIа ца яро.

ИйслагIча сентябре хиннa восстани котйоаллаше а Болгарена новкъостал де болабеннаб вай мохк. Цу хана геттара дукха хIама шийна эшшаше а вежарашха йолча Болгаре СССР-о кхахьийтай машинех, бедалах, мехкдаьттах, металлах, боамбех, ялатах етта составаш.

Болгаро-советски гIулакхаша тешавеш хьахьокх Советски Союз Болгаре тешаме новкъост а цхьоагIонхо а даим хиннилга, хIанз а йолга, вежарашха болча мехка цо ду новкъостал шийна болча аьттонна ца делга.

ХIанз КПСС XXV съездей БКП XI съездеи решенеш кхоачашъеш доахк советскии болгарскии халкъаш, хьинарeча къахьегамца цар чIоагIбу шоай мехкий экономически низ, чIоагIду советско-болгарски доттагIал.

«Социалистически интернационализма принципашта тешаме хиларо вIаштIехьдоалийт вай мехкий къамаши интернациональнии хьашташ нийса вIаши тарде. Вай лерхIар цаI да. Ленина гIулакхаца, социализма гIулакхаца воай кхел даим а йийзай вай. Советски Союзеи социалистически Болгареи доттагIал шакIа санна цIена да, цхьанна а хIамо толхадергдац из», аьннад КПСС ЦК Генеральни секретара Кремле Болгаре партийно-правительственни делегаци тIаэцаш.

М. ДОРОХОВ,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретарь.

Укх пятилеткагIа болгарски гIишлошъераштa хьалхашка доккхийя бехктокхамеи декхараш оттадаьд. ГIишлош хьалъяра темпаша боарамаши лакхдаларта хьежжа йолаш йола производственни мощностaш эргаяьха тоаярац царна модернизаци ярац капитальни вложенех дукхагIа пайда эца а лаьрхIад.

ЛоархIамегIа дарех социально-экономически декхар лоархIбаза нах чубеха цIенош хьалдар. Пхе шера хьалъе лаьрхIад 400—420 эзар квартира.

БОЛГАРЕ ГIИШЛОШЪЯРА БОАРАМАШ

ХIаьта балха юкъе кхувларгья бIарчча микрорайонаш комплексни методах хьалъе торо хулийташ йола прогрессивни методаши хIанзара техникеи. Цу тайпарча методах хьаеш йола «Люлине» яха тха столица керда микрорайон хургья, ма-дарра аьлча, 100—200 эзар саг вахаш йола керда город.

Цунца цхьана капиталовложеней дукхагIйола дакъа — 30 миллиард «гIишлон» левех — 20—22 миллиард промышленни потенциал дегIайоалаярга дIадахийта лаьрхIад. Шерлуш йоагIа энергетика, металлурге, химе, машиностроене материальни база, чIоагIлуш йоагIа юрта боахама, яйгачен кхачани промышленноста производственни лард.

ВорхIлагIча пятилетке болх бе йолалургья ерригa мощность 3000 мегаватт йола электростанцеш. Тха йоккхагIъярех энергетически объект — «Марица — Восток 3» яха ТЭС 840 мегаватт мощность йолаш хургья, 880 мегаватт тIаккхетаргья Козлодуя атомни электростанце мощность. «Варна» яхача ТЭС яо — 630 мегаватт.

Iаьржа металлурги дегIайоалаяра керттера теркам оаха тIабохийт Кремиковски металлургически комбинатера деррига гIишлон балхаш чакхдахара. Реконструкци яь яьнай В. И. Ленина цIерагIча Перниковски металлургически заводе. Хьаеш латт езача машиностроене ларлаш.

Дикка хоалуш дегIайоагIа тха йоккха хими. Девне болх бе йолаялийтай керда поливинилхлорида завод, шеръеш а реконструкци еш а латт Бургасан Плевенан юхерча комбинаташта. Ямболе хьалъергья 6,5 эзар тонн продукци шера арахецаш йола полиэстерни даьрий ду керда завод. Тха химически промышленность дегIайоалаяра доккха новкъостал деррга Советски Союзера хьачуюллаш латтача къилбехьарча магистральни газопроводо.

ДIахо дегIайоагIаргья яйгенкхачани промышленность а. Пятилетка хьалхарча шерашка шеръергья Долна Мутрополерен Каменорен шекара заводаш. Хьалъеш латт дулхи шурен чакхйоаха керда предприятеш.

Уж декхараш толамца кхоачашделга, хоаш ма-хиллара, гIишлон индустре шийн производственно-технически база чIоагIъярца мара чакхдоаккхалургдац. ВорхIлагIча пятилетке цу гIулакха хьожаладаьд дIаяхача пятилетке хиннaчул 80 процент дукхагIа ахча. ДукхагIа арахецаргья цемент, продукци яла йолалургья керда 13 домостроительни комбинат, царех 10 Советски Союзо лургья. Шер а еш реконструкци ергья хIанз болх беш йолча цIенош хьалзе йоккхий панелаш ечa предприятешта. Цо торо хулийтаргья пятилетка чакхйоаллаш хIара шера алхха индустриальни методагIа 52—54 эзар квартира хьалъе. Эргайоаккхаш тоаеш я иштта гIишлошъечара болх вIаштIехьбаккхарен управленеи система.

ЧIоагIа хьинар айдеь хIанза хьаккхоллаш тха халкъо къахьегар бахьан долаш кердача пятилеткагIа кхы а дукхагIа чIоагIлургба Болгаре индустриальни низ, дегIаена социалистически общество толамца хьалъе торонаш а лургья.

Григор СТОИЧКОВ,
НРБ гIишлошъярен архитектурaн министр.

кен хьаяра лаьрхIадаи. ДегIаухача мехкаш империализма системера юртбоахама бедала хьасташ санна леладе безам болаш хилар гуш да капиталистически паччахьалкхений торгови мероприятешкара а. Масала, цагаьна санна дукхагIа долча индустриальни капиталистически мехкашка импортагIа доагIача аьшка рудана тариф йоацаш яле, болатен чонен импортана 30 процентагара 100 процентага кхаччалца тариф тIайожаю. Укх тIеххьарча шерашка чIоагIа тайна де цига тарифагIа доацаш доазонаш уттаделга. Царех я дискриминаце бIарча система: дегIаухача мехкашкара йоагIача импорта дукхала доазув уттадар, совнагIа налогаш IотIаеттар, технически административни хьисапера кхыйола доазонаш уттадар.

Советски Союзах лаьца аьлча, цо 1965 шера дехз ше цхьанне дIаяьхай хьачухухьача дегIаухача мехкий продукцена йийтта пошлинаш. СССР-ан кортамукъаьйннача паччахьалкхенаштеи юкъера торгови гIулакхаш, массаза а яхар мо, йIаьххача хана яьча соглашеней ларда тIа лел, хIаьта цо йиш хулийт царга империалистически монополеша тIабеча низа духьала отта.

Советски Союза новкъосталца хьалъеш латта халкъбоахама объекташ йоккха экономически эффект йолаш я. хIаьта къамо хьаеча моллагIча продукцех тоъал доккха дакъа цар вахеццаш да. Масала, СССР-о новкъостал а деш хьалъяь Бхилаера (Инди) металлургически комбинат капиталистически паччахьалкхенаша дакъа а лоацаш хьалъяьча иззамо йолча заводел лакхагIа технико-экономически хьокхамашка кхаьчай. «Нью-Йорк таймс мэгэзин» яха американски журнал мукIарал де дезаш хилар: «Бакъланза даьгдац немцай новкъосталца Рурькелен англичаний новкъосталца Дургапурен хьалъяьча заводел дикагIа йола Бхилаера металлургически завод хьалъяр сайна долча гIулакха эрсий хьалхабаьнна хилар».

Цхьаькха масал. СССР-о новкъостал а деш хьалъяьча Асуански гидроэнергетически комплексо 4,5 миллиард киловатт-сахьат электроэнерги йоаккх, тIаккха из хул АРЕ мел йоаккхачох ийсса ах совгIа. Комплекс хьалъярца дувзаденна дIа мел дахар хIанзале а юхаметтаэттад. Цуйна эксплуатаци ярах хьатIадоагIар гIирсага дIабахача маьхал кхозза тIехдаьннад, хIаьта хIанз хIара шера 200 миллион египетски фунт пайда бу АРЕ.

Тоъал боккха лоархIам болаш я СССР новкъосталца Сире хьалъеш латта Европейски гидроэнергетически узел а. Цо йиш хулийтаргья мехка йоаккха электроэнерги шозза алсамъяккхеи кхы тIа а 600 эзар гектар долча лаьтташ тIа хий дахийтеи. Цул совгIа, Советски Союзо Сирена новкъостал даьд мехкдаьтта довха къаман промышленность хьае. Укх тIеххьарча шерашка мехкдаьтта доахилга дегIа а доаладаь, кхыча мехкашкара мехкдаьтта тIаккхаьа ца дезаш хиннай Сири, цо хIанз ше кхухьийт из доазол дехьа дохка.

Ирака истори чухь Iалаьмате йоккха событи хилар Къилбаседен Румейлера эггара хьалхара къаман мехкдаьтта промысел хьаярах. «Багдад обсервер» белгалдаьккхар, «...Советски Союза новкъосталца Ираке мехкдаьтта доаха къаман промышленность хьаяро малхбузехьарча мехкдаьтта монополешта толаме наступлени йолаеш «Ирак Петролиум Компани» доалахьенна национализаци ен мехкага йиш хилийта хилар».

СССР-ца цхьана гIулакхаш а леладеш дегIаухача мехкацка керда хьалдеш дола промышленни гIирсаш бокъонца йола школа а хиле дIаотт индустриальни специальностий квалифицированни болхлой моттигера кадраш кийчъяра. Тайп-тайпарча гIишлошкеи предприятешкеи болх беш болча советски наха цу мехкашка кийчваьв тайп-тайпара профессеш йола 300 эзар совгIа специалист.

120 совгIа дешара заведени я дегIаухача мехкашка СССР-ца цхьана гIулакхаш а леладеш хьалъеш е вIашагIйоллаш. Царех 80 совгIа хIанале я толаме болх беш я, масала, Индера Бомбейски технологически институт, Бирмера Рангунски технологически институт, Гвинеера Политехнически институт, Алжирера мехкдаьттан газен институти мехкдаьтта техникуми, Бахр-Дарара (Эфиопи) технически школа (институт), АРЕ-ера, Иракера, Малира, кхычахьара дешара центраш.

Европа коммунистически болхлойн партей Конференце (1976 ш. 29—30 июне) ше къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева цIаьхка а белгалдаьккхар: «ХIаьта пролетарски интернационализмах, вешта аьлча — юкъара лерхIараш бахьан долаш лоаттабеча къовсамерча деррига мехкий болхлой класса, коммунистий солидарностах, къамий кортамукъален социальни прогресси бахьан долаш халкъаша лоаттабеча къовсамерча цар солидарностах лаьца аьлча... — цунах тхона хет: укх бIаь шу совгIа хана чухь коммунисташка хьалхе а йолаш цу тайпара новкъосталца лелаеча солидарносто ший беррига сийлахь-боккха лоархIам вай деношка я бизза лелабу аьнна».

Азе, Африка, Латински Америка паччахьалкхенашца цхьана СССР-о леладу гIулакхаш чIоагIлуш эргадувлаш да. Дукххача къамий корпорацеш шоай экономически низаца чуттоттаялара духьаларча къовсама беррига лелама дикача оагIорахьара Iалаьмате чIоагIа влияни ен йола фактор а хиина дIаэттад уж.

Ростислав УЛЬЯНОВСКИЙ,
экономически Iилмай доктор.
(АПН).

НРБ. Болгарски къахьегамхой безам тIаозаш я «Албена» яха Iаьржа-ха форда йистера курорт. ХIара шера укхаза салоIаш хул 90 эзар саг. Царна кийчъяь я укхазара пляжаш, лодочни станцеш, IиндаргIаш дола корташ, сапаргIата гостиницаш.

БТА — ТАСС сурт.

ТӀОШ ТӀАРА ХЬУВКЪАМ

Ереванера гаьна йоаццаш я Арменски ССР Ӏилмай Академе агрохимически проблемаштеи гидропоника дешаштеи йолча Института лаьтта доацача юртбоахама культураш кхею база. Укхаза тӀош тӀа гӀолла дӀадала института директора Арменски ССР Ӏилмай Академе академика Гагик Давтяна кулгалда кийчъяьча гидропоника методагӀа кхееча маьхерча техническа культурай кхаш.

Экспериментальни кхай дӀоаххала нийсача мугӀаргӀа Ӏодолх вулканаша аратийсача тӀох хиннача жагӀах — пемзах шлакахи йизза йолча чӀегилгий гӀайнаш. Из да института Ӏилман коллектива цецвоаккхаш дакъа хьувкъам кхебеш дола «лаьтта» а. Цу тайпарча хӀара чӀегилга тӀа турбашка гӀолла автоматически дӀатӀаухийт пига тӀайоала хӀамаш кхоаба минеральни веществай раствор.

ТӀайоалача хӀамай овлаш даьржа доацаш хьаьрча, массазарчарел дикка лоацагӀа да. Уж-м кхы хила йиш йолаш а дац гидропоника хьалашка кхеча культурай. Лаьтта кхееш йолча хӀамай овлаш, массаза а яхар мо, кхача лохаш чӀоаггӀа дегӀааханза, кӀоаргга лаьттах чуаханза ца доалаш хул, культуро дегӀ дарга болча пизах тоъал доккха дакъа шоашта дӀа а увзаш.

Гидропоники хьисапе кхееш йола культураш, вокх массазарча хьалашкарчул, цаӀ — ах бутт хьалхагӀа «кхачъ», хьувкъам дакха хулга Ӏалаш а ду. Баьццаваараши соми геттара хьалха кхачаш хилаpo, йиш хулийт гуйра тӀехьаяхача хана цар шоллагӀа хьувкъам чуэда.

Эксперименташа хьахьекхад, искусственни лаьттах яхийтача комса ткъовронго сихха оала хецаш, дегӀ дахьаш хилар, шин шера меттел, ах шера кийчча га а хиле из дӀаоттваш а хӀаьта цкъаза лаьтта дӀаегӀача цу ткъовронгах бокъонца комса га а хиина дӀаоттарaн эггара хьалхара сом тела йолаяларан массехк шу эшача метте, шоллагӀча шера сом тела йолаяш а хилар.

Армене Ӏилмахоша эггара хьалха Ӏомаяьй гидропоники говзал — моллхаш юи лаьтта доахеи баьццаш кхеелга. Цигарча гидропоникаца къовсалург йолаш кхы цхьаькха яц. Боарам боацаш чӀоагӀа хьийкъача пасленага, катарантусага, валериянага, цӀеча геранага бӀаргчача шера Ӏалашдуларгга медицински парфюмерии промышленноста маьхера белал лоаттаелга.

— СССР-е цӀе герань цӀанз кхашка кхею, — яхаш дувц академика Гагик Давтяна. — Цун кхаш да Армене, Грузе, Таджикистане. Мехка доаккхача геранеи лаьттах ахаел совгӀа дар тха республико тел. ХӀанз цӀе герани дӀаюаш хий дехкача башла-дикача лаьттай 1.700 гектар я Армене. ХӀаьта дӀахо йодача хана кхы а дукхагӀа лаьтта къовстале дерхӀ цу гӀулакха. юрта боахама мегаргдола лаьтташ республике тоъаш деце а.

Тха институте даь дaьнача тохкамаша хьахьекхад эггара дикагӀа дола толамаш гидропоника новкъосталиа даьа йиш йолаш хилар. ЛаьрхӀад, укх шера плавагӀа республика совхозаштеи колхозаштеи цу способагӀа — яккха тӀайожаьча боарамe геранe моша масса якхара 600 гектар тоъаргхилар.

ЧӀоагӀа доглоахийла хулийташ йола даиеш хьаххаьчай комса галгий хьакъехьа. Гидропоники хьалашка хьалкхеьча галгаша шозза сихагӀа овла а хец, дегӀ а дахь бешамашка юха дӀаегӀачул тӀехьагӀа. ХӀаьта эггара керттера дар — гидропоника белгаларча даькъа тӀера йоала галгаш массазара Ӏараш санна долча аргӀерча хьалашка кхеерал вобхӀазза — бархӀазза дукхагӀа хилар. Гидропоника методаца иштта толаме хьалкхеле йиш я тхьамка, алоэ, томаташ, кхыйола культураш.

Георгий САРКИСЯН,
АПН корреспондент.

Ереван.

Доазол дехьара

Польски Халкъа Республика. 1978 шера 4,5 миллион тонн болат лургда Советски Союзо вежарашха новкъостал а деш хьалъеш латтача «Катовице» яхача металлургически комбинато. Цул тӀехьагӀа ши шу кхы даьлча комбинато продукци шозза дукхагӀа а хулаш 9 миллион тонн болат лургда. Из хьалъе йолаелча денз хьалхара плавка яллаца йола юкъ дикъ шерал кӀезигагӀа хургъя.

СУРТА ТӀА: СССР-ра еная оборудованена монтаж еш латт.

ЦАФ-ТАСС сурт.

ВӀАШИ ПАЙДАНЕ ГӀУЛАКХАШ ЛЕЛАДАРА

Японски общественноста боккха теркам тӀабахийтар Японе экономически организацей Федераце кулгалхой делегаце («Кэйданрэн») Советски Союзе дукха ха йоаццаш яьча визитан делегаци КПСС ЦК Генеральни секретараца вӀашагӀкхийтта хиларaн. Визит шерра ювца а ювцаш, японски пресса доашх цига хьедеш хиннa дукхха дешаш. Къаьстта безам тӀаззар укхаза компенсационни ларда тӀа йоккхийча масштабашха йолча проекташка вӀаши леладу гӀулакхаш шерде хьаштдолаш Советски Союз хиларо.

Делегацена керте латтача экономически организацей Федераце президента Тосио Доконен цун кхыча членаштеи хетачох, Москве цар хинна вӀашагӀкхетараш конструктивиxи пайданеи дар. Японе эггара доккхагӀа долча «Асахи» яхача газета ший комментаре тӀа Л. И. Брежнева «Кэйданрэна» делегацеца яьча беседах СССР-аи Японенеи юкъе вӀаши лелача экономически гӀулакхий практике боккхача лоархӀаме хӀама хет.

ХӀама лелалуча японски наьха бовзаш болча викалашта йизза яйзай Советски Союза боахама хьакъехьара политика, вӀаши пайданерча ларда тӀа пачхаьалкхенашма юкъера бувзамаш шерде СССР кийча хиларах тийшаб. Хьоаде доагӀа. март бетта а, КПСС XXV съездо тӀанийца иттлагӀча пятилетке СССР халкъа боахам дегӀабоалабара керттера лостамаш арадаьхача хана, Японе хӀама лелалуча наха из документ лаьрххӀа Ӏомадар, шоашта йола керда торонаш белгала а йоахаш. Советски Союзацарa контакташ пайданe хилара тешал ду толамца дегӀайоагӀача советско - японски товарооборото а. Цун боарамга диллача СССР-а капиталистически партнераштa юкъе шоллагӀа моттиг лоац Японе, ФРГ-ена мара тӀехь ца юсаш.

Визита итогаш йоашхаш, пресса белгалдоаккх Японецара экономически бувзамаш чӀоагӀдар дезаш Советски Союз хилар. «Советски оагӀув цу гӀулакха тӀакхувш хилар хьаллоац японски делегаце а, — яхаш язду «Иомиуре», — Шинна оагӀоно вӀаши могабир дукхкхача хана вӀаши экономически гӀулакхаш леладара керттера никъ, японо-советски экономически бувзамаш керда шердара кийчо е а доладелар».

Газеташа белгалдоаккх «Советаша мах ма-бе» яхача тӀахьехамаша эггара хьалха японски экономикана шийна зе деш хилар.

Дукххача ханарча ларда тӀа вӀаши гӀулакхаш леладара гучаяьннача торонех лаьца «Нихон кайдзая» передовой статья тӀа язду: «могаде мара дагӀац цхьацца йолча проектай ларда тӀа оттадаь лоаццача хана вӀаши гӀулакхаш леладечара дукххача ханара проекташ кхоачашьяра планагӀа вӀаши экономически гӀулакхаш леладарга довлар».

В. СМИРНОВ,
АПН корр.

Токио.

Дуккха эзараш болча наха дакъа а лоацаш чакхъьлар Белфасте «Машара марш». Католикаши протестанташи закхбаьлар североирландски столица улицашка гӀолла, Ольстере дӀайолаяь цӀий Ӏоухийта террор дӀаяккха, машар юха оттабе яхаш дӀа а дехаш.

Цу тайпара манифестацеш хилар Къилбаседен Ирланде кхыча городашка а.

СУРТА ТӀА: Белфасте митинг йолча хана.

АП-ТАСС телесурт.

СПЕЦИАЛИСТА ХЬЕХАМАШ

СИБИРСКИ ДАӀ

Сибирски язва яха лазар — вахача метте леладеча, дккача хьайбашта а наха а хулаш, дӀа-юха дувлаш дола лазар — зоонозий группацара да. Ширача замалахьа денз довзаш да из лазар. Тайп-тайпарча мехкашха бе-бе цӀераш тийхкай цу лазарах. «Сибирски язва» аьна цӀи тиллай цунах Россе, хӀана аьлча къаьстта чӀоагӀа даьржа хиннад из СибарегӀа. Лораша гречески дешаца антракс (кӀор) оал сибирски язвах. Из цӀи тиллай цунах лазар кхийттачун дегӀа тӀа доаккха кӀаьдаш кӀора мо Ӏаьржа хуландаь Наха хьалхагӀе а зийнад даьгӀенашка сибирски язва яха лазар хьайбашта юкъе гучадийнна хилар. Из гучадаларa бахьан малагӀа да ховш хиннадац. цудухьа цу моча даьгӀенех «вий яха» оалаш хиннад.

Дукха ха яьккхай наха цу увзаречa лазарца къовсам мишта лоаттабергба ца ховш; хьалхагӀа хьайбашта юкъеи цул тӀехьагӀа наха юкъеи шерра дӀаяьржача сибирски язво итташ эзараш болча наьха синош дӀаккхьад. Аьлча кхоачам ба, 1617 шера Европе сибирски язвах 60.000 эзар гаргга саг венна хилар. Лазарах ше лораварa сибирски язва яха лазар мишта кхет, из ца кхетийтара фу де деза хаиза даргдац. ХӀаьта данза даргдоацар хайнахьа дара иштта ха деза цу лазаро саги хьайбаннеи фу белгалонаш йоах а.

Сибирски язваца бокъонца къовсам болабе йиш хиннац из лазар микробаша хьоадеш хилар Ӏилмахошта гучадаьнначул тӀехьагӀа мара. КӀарга кеп йолча сибирски язва микроба вӀаштӀехьдоал кӀарга хьисаперча микроба санна арахьара кхачеи хийи эшаш йоаца спора оалаш йола хӀама хьахилийта. ТӀагӀолла йоаллача кхаьтача пордоно лораю из йокъаяларахи кхьча Ӏоаткъамехи. цудухьа итташ шераш доахаш лаьттанца ях сибирски язва спораш. Из бакъ хилар хьахьокх укх тайпарча масало. 1963 шера вай республике Черноречe поселкана юкхе бензоколонка хьалъяра ор даьккхадар. Цу чура хьалдаьккхача лаьттанна лабораторна тохкам баьчул тӀехьагӀа сибирски язва спораш кораяьй цунцара. Гучадаьннад. ткъо шу хьалхагӀа сибирски язвах дайна доахан цу метте дӀадекка хинна хилар, хӀаьта спораш ткъаь шера яьхкай лаьттах. Новые Алды яхача поселке бахача наьха доахана, даьгӀенашка дӀалехкана хана цу ора юкхе гӀолла тӀехдувлаш, буц йиаьй, хӀаьта баьцана цхьана кер чу ихай царна микробаш а. Микробашта аьттув болаш дола хьалаш нийсденнача дийнача организма чу спорех юха а палочкаш хиннай, тӀаккха царех доахан дайнад уж сихха еба е ебаш.

Лазар гуча ца доалаш 1—2 ди доакх хьайбаша, наггахьа йолча хана 8 денга а кхоач. Лазара керттера белгалонаш: температура лаккху. гӀоарал дай хул хьайба, са хала доах, багея, меража. бӀаргий шод лела шаьра мордаш баьде-цӀе бос болаш хул. сийно кӀур тӀа а болаш. Че ест Даьсса а декъа а чиш цӀий ваш хул.

Сибирски язвах цамогаш долча хьайбашкара из лазар тайп-тайпарча наькъаьица хьадоал сага: цамогаш долча хьайбаща юкъаьвчал доашаш вуззавеина хилча Иштта моттигаш нийслу денза ца доалаш хьайба дийнача тӀера ниxь хьадоаккхача дулх доxадеча хана, унеча хьайбаи нахьараш дӀа-хьа кхыьвча, царех яь хӀамаш — кийнаш, качамаш, кулгахйоахкорган лелайича. Сибирски язва яха лазар долча жеи гаьзарийн тха цхьалхадоаккхача хана микробаша, марцхилг даьннача, чов хиннача моттиге гӀолла чу а яха, лазар хьоаде тарлу. Лазар кхета тарлу иштта кӀезига кхийхка унеча хьайбаи дулх е цӀагӀа цун дулхах, шурех яь хӀамаш йиаьча сага. Спораш кхийттача цӀагӀа лелаеча тайпарча хӀамаех (пхьегӀаш, урсаш, истолаш, транспортни средстваш) пайда эцаш хилча а кхета тарлу сибирски язва яха лазар.

Цунах дог тешалар духьа ши масал доаладергда вай.

Сибирски язва яхача лазарах цамогаш хиннача устагӀаи дулх истола тӀа цхьалхадоаккхаш яьллай цӀеи нана. Цхьа ха яьннача гӀолла сэзана пхьарсий голаш цу истола тӀа ӀотӀа а гӀортаяь лаьттай цуй йоӀ. Массехк ди даьннача гӀолла сибирски язва яха лазар кхийттад цунах.

Цхьаькха масал. Лоалахошкара епача мясорубкаца дулх охьаш хиннав цӀеи да. Сибирски язва хиннад цуния. ТӀехьагӀо гучадаьннад, лоалахой етт сибирски язва долаш хиннилга. Цар из ца бийча ца боалаш бийнаб, цун дулх мясорубках чаккхдаьккхад.

Цу масалаша хьахьокх, цӀагӀа лелаеча хӀамаех, царна шоай ханнахьа дезинфекция ца йича пайда эцар мел кхераме да. Хьаккхетара бахьанга хьежжа сага сибирски язва хила тарлу шоргашка, пехкашка, цӀехага гӀолла. Вай республике сибирски язва цӀека тӀа мара хиннадац, цу хана сибирски язва кӀомаргаш дукхагӀолча хана дегӀа гуччахьарча моттигашка хул: юхьа тӀа, фоартан тӀа, пхьарсаш тӀа, наггахьа йолча хана настараш тӀа, кхыча барзкъо къайлаьккхача моттиге. ЦӀехах кхийттача лазаро гуча ца доалаш 2—3 ди доакх.

Лазар хьовча хана цӀека тӀа бурилг хул. из йолча метте баьде-цӀе аххарг тӀадоал, цунна гоннахьара моттиг ест. ЧӀоагӀа кӀомлуш саготду унахочун, цкъаза мӀараш хьеккача хана аххарг дохадеш а хул. Массехк ди даьннача гӀолла кӀомарг тӀадоал аххарг хиннача, из доххха хул, кӀор санна Ӏаьрж а лийя дӀайт. Унахо дегӀа гӀоарал дай. маьженийн са доацаш хул, температура 39—40 градусага дӀакхоач. Нагахьа санна унахочо сихха лор ца вехе, дарба гаьна доалийте, лазарах хьаштдоаца зулам дала тарлу.

Лазар чурашка хиннача хана чухьнахьарча оагӀорахьа шоргашка довл кӀомаргаш. ДукхагӀолча хана ченга чӀоагӀа лазар а ухаш долалу лазар, цул тӀехьагӀа Ӏетто дог ух, Ӏеттаду, цӀий я увш чеи хул. дегӀацара температура 39—40 градусага кхоачаш лаккху. Лазар 3—4 дийначьа дӀаьхлу. Цу хана ди-бийсe доаллашехьа а ла унахо Уж тайна моттигаш хӀанз вайцига наггахьа мара нийслац.

Шоргашкарчул а кӀезигагӀа хул сибирски язва пехкашка. Сибирски язва спораш йийна дом чуэзача кхет из лазар пехкех. Цамогаш хиннар кхайкаву, шелал гӀаух, са халла доах, температура 39—40 градусага кхоачаш лакху, массехк ди даьннача гӀолла веле дӀавоал.

Сибирски язва формаш мичча бесса яле а, лазарах зулам ца далийтара чӀоагӀа лоархӀаме да ший ханнахьа лора тӀавахар.

Ши масал доаладергда вай.

Колхозхочун цӀаьхха газа еннай. ТӀаккха цо сихха тӀера цӀока хьаяьккхай. Цул тӀехьагӀа массехк ди даьннача гӀолла кулга пIеж лазабаьннаб колхозхочун Денна хьайба цамогаш ханна хилар теркал ца а деш, лора тӀавахавац из, цӀагӀара дарбаш а леладеш лийнав. Цхьа кӀира даьннача гӀолла, лазаро геттара готваьчул тӀехьагӀа больнице вихьав из. тӀаккха цига гучадаьннад цучах кхийттар сибирски язва хилар. Цхьабакъда цу хана тӀехьа хиннад, хӀама хургдоацача ваьннав саг.

Цхьаькха масал. Бенза ца боалаш етт бийнача совхоза болхлочов массехк ди даьннача гӀолла шинна а кулга тӀа дуккха кхартингаш гӀаьнийнай. Унеча хьайбангара лазар хьадала тарлуш хилар ховш вола из цу сахьте участкови больнице вахав. Ший ханнахьа цо лорага хоам барах цига атта дарба а хиниа. унахо дукха ха яьладехьа вийрзав.

Цу шин масало хьахьокх, сибирски язва яха лазар кхийттадий-дечий хар а цунах зулам далга дагакхабар я мел лоархӀаме да.

Нагахьа санна лазар цӀагӀа лелаеча хӀамашка гӀолла хьадьннадале. царна бокъонца дезинфекци е еза кӀеж йоахача хи чу а ехка. 3—6 процентни водорода перекиса (мӀад йоахача «Прогресс» яхача веществаца цхьана) растворaца е хлорни препаратий растворашца обработка е еза. Нагахьа санна дезинфекци е йиш ца хуле, кара лелаю хӀамаш (илгаш, урсий дахчаи мукх, даггош, кхыяраш). цӀекехи нахьарехи яь хӀамаш йоагаю. Унеча хьайбаша бӀехдаьча лаьтта тешшаме дезинфекци е еза. Лазар кхетарах довдаьза ца доалаш доалдаь хьайбаш довгаде деза.

Н ПЫХАЛОВА,
республика санэпидстанце лор.

Ерригсоюзни книжкай выставка

15-ча сентябре кхаччалца городе Симферополе болх беш хургья Ерригсоюзни йиъламагӀа книжкай ярмарка. Цига дакъа лоацаш ва 750 саг — республикански, областной, краевой книготоргий директораш, товароведаш, издательства викалаш.

Ярмарке дакъалоацаш ба Нохч-ГӀалгӀайчен книготорга болхлой а. Цига хувца а дохка а 260 экземпляр тайп-тайпара книжкаш дьхьад цар. Уж да И. Базоркин «БӀаьшерий боадончера», М-С. Плиева «Матрос», С. Михалкова «Баьри», М. Горьке «Нана», иштта кхыдараш.

Книжкай ярмарка керттера декхар книжкашта пропаганда яр. Ярмарка йолча деношка книжни торговле болхлой вӀашагӀкхетаргба издательства викалашца. Дешараштa хиланза даргдоаца книжкаш малагӀаш да, книжкаш арахецара тематически планированни тоаярах, деррига тайпа литератураца дешараш Ӏалашбарах дувцаргда цар.

Ерригсоюзни йиъламагӀа книжкай ярмарка болх беча юкъа чаккхъяргья СССР халкъий доттагӀала хетаяь книжка декада.

Я. РОЗИНА.

СОВЕТСКИ СТАНОКАШ ЧИКАГОРЧА ВЫСТАВКЕ ХУРГЬЯ

Укх шера 8 сентябрера 17 сентябре кхаччалца Чикаго болх беш хургья Дунен халкъашта юкъера станокий выставка. СССР арахьарча торговле Министерства «Станкоимпорт» яхача Ерригсоюзни объединене цу выставке гойтаргъя метал хьоккхача станокий массехк образец. Царна я Свердлова цӀерагӀча Ленинградски станокаш еча объединене арахеца 2А622-1 яхача моделах йола горизонтально-расточни станок. 110 миллиметр диаметр а йолаш дӀа-юха лелаш низ бола шпиндель я цу станока, 1250 миллиметр йӀаьхеи 1120 миллиметр шереи я истола балха моттиг. Йиъ тоннага кхаччалца дезача корпусной доакъошта обработка е лаьрхӀа я станок.

Чикагски выставке баьхкараштa гургья Горьковски фрезерни станокаш еча заводо арахеца 6Р83Ш яхача моделах йола комсомольско-фрезерни станок а. Из модель «Р» яхача кердача гаммах я, цун станокаш конструкцеш чӀоагӀа йолаши дика шаршаши хул, цу гӀулакхо метал хьоккхаш долча урса ха йӀаьх а ю, балха овсарле лакх а ю. Массе тайпара фрезерни балхаш кхоачаше лаьрхӀа я 6Р83Ш. Истола моттиг хувцара ахавтоматически автоматически циклаш нийсьеш йола механизм а йоалл кердача моделех. Цу гӀулакхо массехк станока тӀа болх бе йиш хулийт цхьан операторага.

Цхьаькха цхьа советски экспонат — 1516 моделах йола универсальни цхьа стояк йола токарно-карусельни станок. Ши суппорт я цун, урагӀа хьал-Ӏолела пхе моттиге увтташ кортилг а болаш. хӀара моттиге автоматически юха хьовзаши белгалонаш еши бола цаӀи йиъ моттиг лелаеш пхорагӀа дӀа-юха ехка (оагӀоцара) Ӏерж а йолаш цхьаькхеи. Подвесной пультера дистанционни управлени ю 1516 моделах йолча станока. Спйрдеи Ӏаьржеи бесаш долча металлех яьча оатхаламта, цу даькъе къаьстта чӀоагӀача болатех яьча оатхалашта а фрезерни балхаш де лаьрхӀа я из. Цу тайпарча кхыча станокашца нийсбича дӀалоаца балха моттиг йоккхагӀа я, истол дӀа-юха гаьнагӀа лел, нийсъеш шерра диапазон я йолаш оатхалаша хьатӀателаш тиристорни привод я 6560 моделах йолча станока

Уж йиъ станок вай станокаш еча промышленноста продукцеx лоадамбоацаш дола дакъа мара дац. цхьабакъда уж чӀоаггӀа дика могаеш я тайп-тайпарча мехкашкарча уж цӀцараша.

Виктор ТАГАШЕВ,
АПН корреспондент.

ФУТБОЛ

Селхан Грознерча Серго Орджоникидзе цӀерагӀча стадионе «Терека» команда аргӀанара матч хилар Ташкентерча «Пахтакора» футболистаца. Матч чакхъяьлар счет 2:2 йолаш цхьаккха ца толаш.

БСЭ Греце арахецаргда

Дукх ха йоаццаш Москве кӀал кулгаш а яздь оттадаьд Греце гречески меттала Доккха Советски Энциклопеди (БСЭ) арахецара хьакъехьара авторски бокъонашта йолча Ерригсоюзни агентстванеи (ВААП) «Янникос» яхача афински издательстванеи юкъера договор.

— «Янникос» яхача издательствацара договор, — аьлар АПН корреспондентага ВААП председатела заместитела Ситников Василе, — вай практике ца хиина тайпа хӀама да. Укхаза дувцар да доазол дехьа БСЭ — Доккхача Советски Энциклопеде 30 том арахецилга. БСЭ Греце арахецаргхиларо хьахьокх вай мехкашта юкъера гӀулакхаш дикагӀча оагӀонгахьа ласташ мел чӀоагӀа хувцаденнад. Цо хьахьокх иштта Хельсинке хиннача Ерригевропейски совещане Заключительни акта тӀа белгалдаь дола культурни маьхе хӀамаш хадданза дӀа-юха нйделга шерде гӀерташ хилар тӀехьтӀехьагӀа айлуш а кердача, хоадам боллаш долча бувзамащеи контакташеи чӀоагӀлуш а латташ хилар. Вай царна цхьана дӀадоладьча цу гӀулакхо вӀаши юкъера гӀулакхаш чӀоагӀдергдолаш. СССР-ен Грецеи халкъаш дӀахо йодача хана гаргаозаргдолаш санна хет сона.

ХАЗОВ Алексей,
(АПН).

КЕРДА ФИЛЬМАШ

«СОНА ДУКХА ВЕЗАЦ ХЬО»

Алкоголах лаьца дукха а тайп-тайпара а яздаьд. Польски кинематографисташа из тема гӀоттаю шоай. «Сона дукха везаргвац хьо» яхача кердача фильма тӀа (режиссер Януш Несфетер). Малар меларашца лоаттабу къовсам кердача оагӀорахьа хьахьокха мегаргдий-теш автораштa? Хала да ала. Бакъда цхьан хӀаман шеко яц: вайца дувцараш ба фильма турпалий бала, гӀайгӀа екъаш бола художникаш.

Фильма керттерча турпала Анкай да алкоголик ва. Фу хьехам лургба цо йиӀига. Безам а бий из бала? Мел чов хул йиӀига цун да меца а волаш ор чу уллаш ва аьнна хоам беча. Хала хӀама да дезала юкъе барт эгӀар.

Тамашийна нийса хьахьокх ший турпалца мел хулаш дар Анкай роль ловзаеча Михальска Гражинас. Даьгара безам эш йиӀига, бакъда, цун метта цунгара хьахозаш во дар мара дац. Цунах доккхал де безам ба цун, цхьабакъда из бахьанце цӀийяла езача отт из. ХӀанз фу аргда теш массанахьа кхоачача классерча бераша, малагӀа чов ергья?, унзаръяьнна я Анка. ЗӀамигача йиӀигий дега лоалургбоаца мухь ба иза...

Чкъаьрий дуаца бахача дас Анкайна дувц карп яха чкъаьрий зӀаках тессача шоай кӀоригех дика лувцалу, яхаш. Анка цецъяьнна я: шоай кӀоригаш юъ чкъаьраша? Цу дешаща хьагойт фильма автораша шоашта хетар. Диьдеций, менна чакхдаьккхадеций дас ший йиӀий ираз? Сенна дикагӀа ва из, аькхал? Из деррига лоз а ца луш шийна теха ла Анка.

Да бахьанце цо лоаттабаьча къовсаме тӀеххьардар да из. Таханара бераш — лаьттан кхоанара дай ба. Уж гонахьарча нахаца Ӏимерза, барттайна болаш хьалкхебар вай хӀаране декхар да. Цунах лаьца да ерригa творчество хьалкхувна тӀехьенна кхетам балара проблемана хетаяьча польски режиссера Несфетер Януша фильм.

Х. ХИДАЕВ,
Нохч - ГӀалгӀай кинопроката редактор.

Редактора заместитель
М. М. ХАМХОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

9 сентябрь

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — «Ӏуйранара гимнастика». 9.30 — «Юха а дӀалакха лурмачаш». 10.15 — СССР халкъа артистка О. Н. Андровская. 11.25 — Концерт-вальс. Ашараш лекх Центральни телевидене а Ерригсоюзни радио а эрсий халкъа инструментай Академически оркестро. 11.50 — Документальни фильм — «Шоаш шоаех» 14.10 — Документальни фильмай программа. 14.55 — Шахматни школа. 15.25 — Концерт. 16.10 — Т. Кербаева творчество. 16.50 — «Интермаш-75». 17.20 — «Бокъонца бола кӀантий». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Болгаре Халкъа республика телевидене программа. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Оперетта артистий концерт 22.30 — «Петродворец» яхача телевизионни документальни фильма премьера. Передача чакхъяьлча — кердадараш.

II-гӀа ПРОГРАММА

18.20 — «Нохч-ГӀалгӀайчу гӀолла». Информационни программа (эрсий, галгӀай меттала). 18.40 — «Дезал» яха документальни фильм. 19.00 — Халкъа творчество (нохчий меттала). 19.30 — Мультфильм. 19.40 — ХӀера кхайна — дикалла Знак. «Лермонтовский» совхоза хьажкӀаш леллераш болча (нохчий меттала). 19.50 — Мультфильм. — «Заманхо» (гӀалгӀай меттала). 20.30 — «Саг. Общество. Закон». Тележурнал.

10 сентябрь.

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — «Ӏуйранара гимнастика». 9.30 — «Къонача спортсмена йоккха торонаш». 10.00 — Художественни фильм. 11.40 — «Сказ» ансамбла концерт. 14.40 — «Медео» яха документальни фильм. 14.20 — «М. Горький—болхлой класса иллий алархо». 15.15 — «Эрсий мотт». 16.00 — Берашта — фильм 17.35 — «Къонабарий творчество». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Перро. «Маьрюша». 18.30—«КӀиран панорама». 19.00 — Хоккея дунен халкъашта юкъера турнир. СССР сборни — США сборни. Филодельфера передача. 21.00 — «Ха» Информационни программа. 21.30 — Хоккея дунен халкъашта юкъера турнир. ЧССР сборни — Канада сборни Монреалера передача. Из чакхъяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — Документальни фильмай кинозал. 18.20 — Социалистически декхараш. Кхоачаш мишта ду уж? Грознеиски шурий комбината къахьегамхой болча (гӀалгӀай меттала). 18.30 —«Нохч - ГӀалгӀайчу гӀолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.50 — Киножурнал 19.00 — «Торонаш гуш хилча». Социальни планироване практикера 19.30 —«Шоана, бераш». 19.40 — «Хьайбаш леладара индустриальни база» 20.00 — Документальни фильм 20.10 — Шун письмоех. АдвегӀар дезалех теледувцар (совхоз «Ассиновский». 20.50 — Хоамаш, реклама.

РАДИО

9 сентябрь

6.30 — Лаьттанцарча безамца. «Новосельский» совхоза бригадирах С. Эльмурзаевах йола очерк (гӀалгӀай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий». «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.26 — «Сердало» газета обзор. 7.32 — Ашараш. 8.25 — Республике цӀи хезача механизаторга Ю. Гелисхановга ашарий радиооткрытка (гӀалгӀай меттала). 8.40 — Интернациональни доттагӀала радиоклуб (нохчий меттала). 9.15 — Йоккхача цӀера декхарийла ву. Юрта депутат С. Муталиев. Зарисовка (нохчий меттала). 9.30 — Ашараш (эрсий меттала). 9.45 — Барт болча коллектива коталонаш: Дахчах хӀамаш еча завода И Хабилова бригадера передача (гӀалгӀай меттала) 16.00 — Ашараш (эрсий меттала). 16.15 — Коммунисташа хьнарe дакъа лоацаш. Юхехнарча партийни организацей отчетехи чоржамехи беседа (гӀалгӀай меттала). 16.30—Радиогазета «Болхлой вахар». 16.50—Лакхара культура йолаш хилар духьа КПСС Грозненски горкома инструктора Ю. Сулимова выступлени (эрсий меттала). 18.00 —Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).

10 сентябрь.

6.30 — Свеклаш йийнача Шаьла района кхашка (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25—Радиожурнал «Советаши вахари (эрсий меттала). 8.45 — Халхарий ашараш (нохчий меттала). 9.15 — Декхараш тӀанийцад, кхоачаш мишта ду уж? Нохч - ГӀалгӀай гӀишлой управлене № 1 йола СМУ-ра передача (нохчий меттала). 9.30 — Гудермесски дуга леладераш яхье буьл (нохчий меттала). 9.45 — ДоттагӀий оазаш (эрсий меттала). 16.00 — Марксизман - ленинизман классикаш буьйлаба дынах. Х. Хамлеева беседа (гӀалгӀай меттала). 16.15 — Халкъа ашараш (гӀалгӀай меттала). 16.35 — Радиогазета — «Болхлой вахар» (эрсий меттала) 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала)

ХАОТТАМ

Тахан республике гӀолла хувцалуш морхаш а йолаш йоачаи а йоацаш малхбоалехьара секунде 3 — 7 метр сиха мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике гӀолла 23 — 28 градуси Грозне — 26 — 28 градуси йӀовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоанеи ломмеи республике хувцалуш морхаш а йолаш, йоачаи а йоацаш тайп-тайпарча оагӀонашкахьара секунде 3—7 метр сиха мух хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 10 — 15 градуси дийнахьа 22 — 27 градуси йӀовхал йолаш хилеи тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364051. г. Грозный, Ленина, 9 (3-гӀа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культура отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051. г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен ерен, шоаттен деношка

СФ05480. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске 92, Типография изд-ва «Грозненский рабочий», Маяковского 92. Заказ № 6740.